MARİO LEVİ

Bir Şehre Gidememek

AFA
ÇAĞDAŞ TÜRK YAZARLARI

Mario Levi 1957 yılında İstanbul'da doğdu. 1975'de Saint Michel Lisesini, 1980'de Fransız ve Roman Filolojisini bitirdi. İlk yazıları 1984'de *Şalom* gazetesinde yayınlandı, bir yıl süreyle bu gazetenin kültür-sanat sayfasını yönetti. Çeşitli gazete ve dergilerde müzik ağırlıklı yazılar yazdı. Jacques Brel'in yaşamı ve sanatını konu olan *Bir Yalnız Adam* adlı kitabı Ahtapot Yayınlarınca 1986 yılında yayınlandı. Yayın Kurulunda bulunduğu *Hokka* dergisinde "Karşı Çık-ma'lar" başlığı altında yer yer aforizmayı andırır yazılar yazan Mario Levi, "Bir Şehre Gidememek" adlı öyküsüyle 1990 Haldun Taner Öykü Ödülünü kazandı.

AFA – Çağdaş Türk Yazarları: 9
AFA – Yayınları: 113

ISBN – 975 – 414 – 051 – 0

Nisan, 1990
İkinci Baskı: Temmuz 1990
Üçüncü Baskı: Ocak 1991
Dördüncü Baskı: Eylül 1993

© AFA Yayıncılık A.Ş.

Bu kitabın tüm hakları
AFA Yayıncılık A.Ş.'ye aittir.

Dizgi: AFA Yayıncılık A.Ş.
Baskı: Özener Matbaası
Cilt: Güven Mücellithanesi
Kapak Baskı: Temel Matbaası

AFA Yayıncılık A.Ş., Babıali Cad., Sıhhiye Apt. 19/8 Cağaloğlu – İSTANBUL
☎520 39 80

MARİO LEVİ

Bir Şehre Gidememek

AFA
YAYINLARI

Önce bir gezgin oluşum vardı o dil dünyasının tarihinde, sözcükler, bir metni, giderek bir yaşantıyı yeniden kurmak ya da umarsızca anlamlandırmak gibisinden meseleler hiç durmaksızın kafamı karıştırırdı. Sonra yabancı bir kentte soğuk, güneşli bir öğle sonrasıydı. Tereyağlı ekmeklerimizle sebze çorbası içmiştik hatırlıyorum; ben bundan hiç hoşlanmamıştım. Odada bir tütsü kokusu vardı sonra, şehrin uzağında bir çiftlik evindeydik, bir sarhoşluğun ertesi olmalıydı ve ben sabah ayazında uzun uzadıya gezinmiş, bir çıkmazı kendimle paylaşmaya çalışmıştım. Hiç dinmeyen bir yaranın şarkısını söylüyordu Léo Ferré. Odun sobasının alevine bakmıştık sonra, ayrılığımıza elimizden geldiğince ısınmaya çalışmıştık. Neden sonra bir uzaklaşma, bir küçücük parantezi sessiz sedasız yaşama arzusu demiştim kendi kendime. Nereden nereye diyebilirdiniz. Ama gözlerimin önündeydi işte. Turgut Uyar gene sarhoştu örneğin, bastonuna dayanarak yürüyordu ve bana yol vermemelisiniz, bana yardım etmenize gerek yok diyordu. Öylesine uzak, öylesine imkansızdı ki, artık dünyanın en güzel Arabistan'ı. Edip Cansever gel-

memişti o akşam. Bir olasılıkla Krepen Pasajında Ruhi Bey'in arayışındaydı.

Tezer Özlü'yü sözcüklerden tanıyordum, onun gibi bir sevgilim olmamıştı. Durup dururken hep bir yan çizme, hep bir anlatamama kaygısı vardır diyordum. Ve ben bunu yalnızca kendime söylüyordum. O hikayeyi senden sonra düşünmek meseleydi bu yüzden de, enikonu yürekli olmayı, biraz da kendi çıkmazının ayrımına yeniden varmayı gerektirirdi. Vazgeçtim bu durumda, anlatamadım.

O uzak kentte bıraktıklarımın anlatımına belki de hiç ulaşamayacaktım. Bir eski düşün peşinden koşmak, şarkıları, dizeleri, kovulmuşlukları, tükenmişlikle i, tüm küskünlükleri, oyalanmaları ve anlatamamaları yaşamak meseleydi çünkü, şimdi bunu da söylemeliyim. Sonra tuttum İstanbul'da bir deniz manzarası düşündüm. Ben bu denizi anlatabilirim dedim, anlatamadım. Oysa denizi hep sevmiştim, hep bir yerlere gitmek istemiştim. Durdum, düşündüm. Seneler sonra bir plakla Léo Ferré aynı şarkıyı söylüyordu. Aynı şarkıyı mı? Durdum, düşündüm. Vazgeçtim, anlatamazdım...

Şehir

"Bir başka ülkeye, bir başka denize giderim," dedin,
"bundan daha iyi bir başka şehir bulunur elbet.
Her çabam kaderin olumsuz bir yargısıyla karşı karşıya;
– bir ceset gibi – gömülü kalbim.
Aklım daha ne kadar kalacak bu çorak ülkede?
Yüzümü nereye çevirsem, nereye baksam,
kara yıkıntılarını görüyorum ömrümün,
boşuna bunca yıl tükettiğim bu ülkede."
Yeni bir ülke bulamazsın, başka bir deniz bulamazsın.
Bu şehir arkandan gelecektir. Sen gene aynı sokaklarda
dolaşacaksın. Aynı mahallede kocayacaksın;
aynı evlerde kır düşecek saçlarına.
Dönüp dolaşıp bu şehre geleceksin sonunda. Başka bir şey umma –
Ömrünü nasıl tükettiysen burada, bu köşecikte,
Öyle tükettin demektir bütün yeryüzünde de.

Konstantinos Kavafis

Çeviren: Cevat Çapan

Bir Şehre Gidememek

İstanbul

1988 – 1989

Cinsel sorunlardan, rezil sarhoşluklardan, yalnızlıklardan ve bilumum düzensizliklerden kurtulabilmek için bir kadınla yaşamayı olası bir çözüm olarak görebilen şahane uyumsuzların büyük bir kendi kendini kandırma çabası gösterdiği dünyamızda kimi ayrıntıların değil anlatılmaya, yaşanmaya bile değer bulunamayacağını çok iyi biliyorum. Ama aradan sekiz yıl geçtiği, bir baltaya sap olamamanın erdemine inanmaya nedense devam ettiğim ve oncasına çözümsüzlüğü duygularımın muhalefetine karşın sineye çekmek zorunda olduğum halde Gracinda'yı hâlâ hatırlayabiliyor ve kafama üşüşen binbir çağrışımla birlikte olası bir yazının gündeminde tutabiliyorum. Sonuçta her şey müzmin bir çaresizlikten kaynaklanıyor olabilir. Dileyenler buna bir küçük yalan da diyebilirler ve böylesi bir yargıya inanın ben hiç içerleyemem. Yalanın insan ilişkilerin-

de ve yazıya dönüşme sancısını taşıyabilecek her yaşantıda sapına kadar geçerli olabileceğine yürekten inanıyorum çünkü. Ama ben gene de insanları çeşitli yollardan etkileme çabasının bir eksikliğin dile getirilişi olduğu gerçeğini bir türlü ayrımsayamayanların rahatlıkla başvurabileceği bir yöntemden medet umarak o günlerin de. Gracinda'yla yaşadıklarımın da unutulmazlığından dem vurmak ve böylesi bir serüvenin biraz sürekli yenilenen duygusal bakirliğim biraz da hiçbir zaman kurtulamayacağıma inandığım kerizliğimle çok yakından ilintili olduğunu söylemek istiyorum. Bir diğer deyişle birçok insanın hayatında unutamadığı ve belki de hiçbir zaman unutamayacağı ilişkiler vardır düşüncesi geçmişe kimi yolculukların göze alınmasına rahatlıkla zemin hazırlayabiliyor. Bütün bunlara bir de iyi ki o günleri yaşadım diyebilmenin hüznünü ve burukluğunu da ekleyebilmeli. Ama böylesi başlangıçlarda temkini her şeye karşın elden bırakmamak gerekiyor. Çünkü göze alınan yolculukların biçimi ve niteliğiyle benzeri girişimlerin sonuçları ne yazık ki hiçbir şeyi değiştiremiyor. Çünkü kısa bir hayalden sonra dönülen yer hep aynı çıkmaz ve zorunluluk olabilir. Bir insanla birlikte yaşanıyorsa ve o insana karşı hiç olmazsa görünüşü kurtarabilecek kadar dürüst olunabilmişse iş kolay. Geçmişte yaşanan ve bir kez daha göze alınamayacağı bilinen

bir serüvenden sözetmek için için duyulan bir zevk, hatta bir küçük övünçtür öylesi zamanlarda. O insana kimi duygular açılamamış, diyelim bir evlilikte olaylara paralel bakma alışkanlığı edinilmiş ve bu bir yaşama gereği olarak kabul edilmişse durumun biraz zorlaşacağı düşünülebilir. Ama böylesi insanların kıt zekalarını basit yalanlara çok iyi çalıştırabilecekleri de görülmüştür. İşte o zamanlarda gönüllü bir suskunluk için, baş ağrısı, yorgunluk, ödeme güçlüğü, toplumsal eşitsizlikler ya da taksi şöförlerinin küstahlığı gibisinden neden ve açıklamalar yaşadığımız yakanın çağdaşlık müsveddesi erkekleri tarafından rahatlıkla bulunabilir. Kadınlara gelince, onların nasıl olsa sürekli olarak sığınabilecekleri aylık rahatsızlıkları var. Bir üçüncü seçenekse yalnızlıktır. Yani yenilgiler dizisi devam etmektedir ve en mühimi bir evde tek başına çamaşır ve bulaşık yıkamayla kimi sökükleri dikme konusunda çok özel beceriler geliştirilmiştir. İşte böylesi durumlarda gerçekten yapayalnızsanız ve hiç istemediğiniz halde kimi anılarla pişmanlıklar tarafından kovalanıyorsanız işiniz bir hayli zor demektir. Ama böylesi bir durumda bile iki ayrı seçeneğin varlığından sözedilebilir: Ya içki şişesiyle kadeh tokuşturup zom olmak ve belli bir içki yükünden sonra kendini dünyanın en deneyimli ve görmüş geçirmiş erkeklerinden biri olarak görebilmek

ya da eski dostlara kimi sitemleri de göze alarak gece yarıları telefon etmeyi göze alabilmek. Böylesi durumlarda, geçmişte insan ilişkilerinden şöyle ya da böyle denkleştirebildiğiniz o küçük sermayeden yiyebilmeniz beklenesidir ve bir zamanlar bir çeşit ödün verme olayı olarak gördüğünüz davranışlara artık hafiften gülümseyerek yaklaşırsınız: Bir merhaba ya da bir nasılsın sözcükleri ve belki de hep aynı insana dönmenin burukluğu. Ve neden o hep durmaksızın değişebilmeyi isteme tutkusu? Ya da aslında hiçbir şey değişmemiştir de yıllara ve insanlara karşın hep aynı yerde mi kalırsınız?.. Sorgulamalarla tehlikeli kurcalamalar işte böyle, birbiri ardı sıra gider gelir. Gece olmuştur bir kez daha. Hayat isteseniz de istemeseniz de birçok insan için sorumsuzlukları ve sevinçleriyle devam edebilmektedir. Gerisini diş sancısının dışında başka sancıları da sık sık yaşama olanağı bulmuş olanların rahatlıkla anlayabileceği inancındayım.

Geceler ve çağrıştırdıkları evet. Gracinda'yla bugüne çok değişik bir yoldan gelmiş olabileceğimi şimdi bir kez daha ayrımsıyorum. Görünürde çok şey değişebiliyor, seçeneklerse durmaksızın çoğaltılıyordu. Bir düş vardı örneğin, hayalini yıllar yılı içimde geliştirdiğim o şehre hiç beklemediğim bir anda gidebilecek gibiydim. İşin içinde birkaç kırmızı, birkaç tanıdık ses ve anlayamadığım garip gö-

rüntüler vardı. Rio yıllar sonra karşımda uzanacaktı...

"Döneceğini biliyordum" demişti Gracinda "çünkü bu şehre gelecektin istesen de istemesen de ve beni bir kez daha görme hasreti yıllarca peşini kovalayacaktı."

Uzak bir geçmişi gözardı edilemeyecek değişikliklerle bugüne getirebilen bir rüyanın anlatımı ve unutulmaz kılınması için yeterli bir başlangıç olabilirdi bu biliyorum. Gerisi kaleme dökülmüş, büyük bir olasılıkla değişmiş ama yaşanırlığını şöyle ya da böyle sürdürebilen Gracinda'nın sesiydi: "Kollarımı açmıştım sana ve sen bana doğru koşuyordun. Yeni hikayelerle geliyor gibiydik birbirimize. Çünkü yıllar geçti aradan. Umudu, hüznü ve değişen mevsimleri yaşadık. Bambaşka iklimlerde bambaşka insanların olduk. Bir bakışta, bir gülüşte ya da bir gece boyunca yaşamak istediğimiz ve kimileyin bulduğumuzu sandığımız sevdaları yaşadık. Ama ayrılık hep yaşanacaktı ve sonuç ne olursa olsun hiçbir zaman bitmeyecek, sonlanamayacaktı bir insana yolculuğumuz. Hiç kimseyle paylaşamayacağın bu uzun ve tehlikeli hayale biraz da bu yüzden çıkacaktın. Uzun yıllar geçti aradan, bak bu sihirli cümleyi bir kez daha yineliyorum. İşte şimdi yeniden paylaşabiliriz o anlatılamayacak suskunluğumuzu, buruk bir gülümsemeyle birbirimize yeniden baka-

biliriz. Çünkü kimi tutkular sapına kadar yaşanabildiğinde bir başkasında hep bir şeyler bırakılır. Örneğin bir günbatımının beklenmedik bir anda hatırlanabiliyor olması: Bir bakıştan anlayabileceğimiz çok şey vardır artık. Benim için duymuş olabileceğin hasreti anlayabiliyorum örneğin, bu rüyanın er ya da geç bir metne dönüşeceğini sezinleyebiliyorum eğer hâlâ yazıyorsan. O günlerde yaşamdan beklediğimiz çok şey vardı. Belki de demiştin, belki de günün birinde bir geriye dönüşün hikayesini anlatırım. Ayrılık anının eninde sonunda gelip çatacağını her ikimiz de çok iyi biliyorduk çünkü. Bir gün her şey bitmiş gibi görünecek ve biz bu ilişkiyi sürekli olarak bambaşka insanlara taşıyacaktık. Şimdilerde Rio'da sonbaharı karşılıyoruz ve bu gece o günlerde olduğu gibi gündoğumuna kadar uyumayacağız. Evimin balkonunda, Copacabana'nın çok uzağındayız. Léo Ferré yıllar öncesindeki gibi için için kanayan bir yaranın şarkısını söyleyecek. Sonrasınıysa hiç düşünmeyelim...

Bu satırları tesadüfen okuyabilecek bir meraklının bir sevgiliye böylesine bir bağlanmayla çaktırmadan matrak geçebilecek olması beni artık hiçbir şekilde ilgilendirmiyor. Bu meseleye ilişkin olarak yapmayı gereksindiğim açıklama eşdeş zenginlikleri yaşamayı bilmiş olanlar için oldukça yalın ve kolay anlaşılır çünkü. Diyeceğim, insanın kimi duygu-

ları yıllar yılı gizledikten ve kendini hemen hemen her ilişkinin bitiminde yalnız kalmamak ve yadırganmamak için nafile yalanlarla beğendirmeye yok yere çalışmasından çok uzun bir süre sonra geride bıraktığı ve binbir kayıptan sonra aşabildiği açmazlar, vardır. 'Şimdi'lerin gündeminden enikonu kalkan, bir yerden sonra zor da olsa açığa vurulabilen acılar, pişmanlıklar ve kimi ilişkilerin tam anlamıyla bitemeyeceği yanılsaması. Görüntüler. Kokular. Kandırmacalar... Bu rüyada Gracinda belki de hiç konuşmamıştı. Her şey belki de bir yanılsamaydı. Ama yıllar yılı düşlediğim bir Rio'nun görüntüsüyle karşı karşıya kalmıştım, bunu çok iyi hatırlıyorum. Bir tepedeydik sanki ve şehir için çok uzun bir inişi göze almamız gerekecekti. 'Orfeu Negro'-deki kara derili gencin sevgilisini yitirdiği yer miydi burası, Karnaval için yaşayan, birkaç geceliğine de olsa yoksulluğu ve umutsuzluğu unutan 'favela'lıların mekanı mıydı bilemiyordum. Gracinda belki de hiçbir şey söylemiyordu ama kendisini terketmek zorunda kaldığım o Haziran sabahındaki gibi gülümsüyordu. Rio'nun bu denli kolay ulaşılabilir olduğunu elbette düşünemezdim. Ama bu aşamada belki de bu görüntülerin oluşumuna neden olan bir mektuptan sözetmeliyim. Bu mektubu yanlış anlaşılabileceği endişesiyle adını söylemek istemediğim bir kitabın sayfalarına gizlemiştim. Yıllar

sonra, daha değişik bir bakış açısıyla okunduğunda Gracinda'nın üslubunun pek de o kadar kötü olmadığı anlaşılıyor. Aşk ya da ayrılık mektubu yazmak zorunda kalan birçok kişinin kendini yazar sanma tuzağına düştüğü görülmüştür. Ama ben burada anlatılanların bir öyküye pekâlâ malzeme oluşturabilecek yeterlilikte olduklarına yürekten inanıyorum. Öyleyse bu mektubu bir güzel 'çalabilir', bir öyküye dönüştürebilir ve bunu hiç kimseye çaktırmadan yapabileceğimden kendime esaslı bir eğlence vesilesi yaratabilirim. Dahası bunu külyutmamakta oldukça usta olduğu bilinen yayıncıma bile yutturabilir ve böylelikle hayatta hiçbir şeyin sağlam temeller üzerine oturamayacağı yolundaki inancımı hiç olmazsa kendime bir kez daha kanıtlayabilirim. Kimi bölümleri burada anlatılan ilişkilere ve bu ilişkileri yaşamış insanlara duyduğum saygıdan bir özdenetimden geçirmem, dahası değiştirmem gerekir. Bir kez daha okuyalım ve aklımızın bir köşesine yerleştirivereli̇m bakalım...

(...) Mektuplarını daha önce yanıtlayamadığım için özür dilerim. Kimi şeyleri yanlış anlayabilirdin biliyorum ama bu suskunluğun çok basit bir nedeni vardı. Bu toprakları ben de tıpkı senin gibi terketmek istedim çünkü. Güneşi aradım ben de, bu topraklarda çok farklı bir biçimde yaşadığımız güneşi. Denize, ülkemin alabildiğine uzun kıyılarına

hasrettim ve en mühimi beni buradaki yaşantımdan kısa bir süreliğine de olsa uzaklaştırabilecek küçük bazı değişimleri gereksiniyordum.

Cezayir'e gitmeyi biraz da bu yüzden istemiş olmalıydım. Yanımda değildin artık ve ayrılığımız artık hiç bitmeyecekti. Ve ben anılarımla başbaşaydım o şehrin sokaklarında. Bir akşam vakti, yorucu bir günün bitiminde kendimi Akdeniz'in ılık sularına bıraktım ve Camus'nün *Veba*'da dile getirdiği o unutulmaz deneyi anımsadım, Rieux'nün Tarrou'yla birlikte paylaştığı o sonsuzluk anını yaşayabilmeyi denedim. Oran'a yeni bir akşam çöküyor olmalıydı. Birçok acı yaşanmıştı ve gelecek günler belki de yeni hüsranlara gebeydi. Ama o zamanlarda bile keşfedilebilecek küçük sevinçler vardı. Ayrıntıların şiirini konuşmak... Anlatılması güç, şaşılası bir güzelliği paylaşmıştık o günlerde, bunu her ikimiz de çok iyi biliyoruz. Bambaşka bir şehrin yorgun sokaklarında sanırım en çok bu yüzden yalnız kalmak istedim. Düşünmek ve tüm tehlikelere karşın kendi sesini bir kez daha dinlemeyi istemek... Ama bir sevda sözkonusu olunca insan hiçbir yere yalnız gidemiyor, hüsranları ve ayrılıkları hep beraberinde götürüyor. Bir çeşmeye, bir sokağa, bir yemek kokusuna, yıllar yılı yaşadığımız, doğup büyüdüğümüz şehirlere bile değişik anlamlar yükleyebildiğimiz anlardır bunlar. Kokular, renkler ve görüntü-

ler: Artık her şey bir çağrışımdır... Ama alışılagelmiş bir söyleyişle güzel olan her şey gibi bu yolculuk da bir şekilde bitmek zorundaydı. Bütün bunlar bir yana beni Paris'e bağlayan birçok neden vardı biliyorsun. Her şeyi senin bıraktığın gibi bırakmayı göze alamazdım.

(...) Şimdilerde yeniden derslerime dönmem gerekiyor. Artık tez çalışmasının en zor günleri. Bu arada konum da belirlendi: 'Latin Amerikalı Öğrencilerin Fransa'ya Uyum Sorunları'. Şimdi yanımda olsaydın diyorum arada sırada ve içimden o zaman da garip bir gülümseme geçiyor. Uyumsuzluğun çeşitlemelerine kayıtsız kalamazdın herhalde ama gene de kendimi çok dar bir bakış açısıyla kısıtladığımı söylerdin. Arada sırada böylesi bir tedirginliğe kapılmıyor da değilim. Ama ben uzun süredir bu konuyu düşünüyordum ve bunu sana anlatabilmem kolay değil biliyorum. Her şey bir yana ok yaydan çıkmış bulunuyor bir kere ve olay nitelikleriyle sonuçları düşünüldüğünde çok büyük çabalara nasıl olsa değer bulunamıyor. Bir de ne yapalım ki senden biraz daha iyimser oluşum var. İnsanın başlamış olduğu bir işi bitirmek istemesinin çok güzel bir şey olduğuna biraz da bu yüzden inanıyor olmalıyım.

(...) Yaşadığımız günlere pembe bir gözlükle bakacak olursak her şeyin alışılagelmiş seyrini sür-

dürdüğünü söyleyebilirim. Ağustos ayının bu kente getirdiği eşsiz görüntüleri yaşıyoruz şu sıralarda. Bu günlerde bu sokakları belki de en çok yerlilerince terkedildikleri için sevmişimdir. Luxembourg Bahçesi'nde yaşam yorgunu ihtiyarlar, mektup yazan bir genç kız, yeşilin dinlendiriciliği ve dışavurulamayan, paylaşılamayan yalnızlıklar... Bakalım buralara ne zaman uzak düşeceğiz...

(...) Pont-Neuf'te Seine'in değişik bir şekilde aktığını senden ve benden başka bilen hiç kimse yok diyerek avunabiliriz. Cezayir'den döndüğüm günün hemen ertesinde gittim oraya. Hafif bir yağmur çiseliyordu ve etrafa taptaze bir çim kokusu yayılmıştı. Hüznün insan yüreğine düşebilmesi için ayrıntıların tümü hazırdı anlayacağın.

(...) José-Luis'in meyhanesine de uğradım sonra. Anita geri dönmüş ama bu ilişkiyi uzun süre sürdürebilmeleri artık olanaksızmış. Kendisiyle vedalaşmadığın için sana biraz kırgın. Gene de yeni bir 'tequila düellosu'na bekleniyormuşsun. Günün birinde buralara mutlaka geri döneceğini düşünüyor. Her şeyi yarım bırakmışsın buralarda, hiçbir şeyi gerçek anlamda tamamlayamamışsın.

(...) Saint-Michel'e uğradığımda vakit geceyarısına yaklaşıyordu. Kız Georges gene piyanistiyle kavga etti. Üstelik sokak ortasında, yaşadığı dramı hiçbir zaman anlayamayacak yabancıların önündey-

di ve rezilcesine sarhoştu. Onca yıl sonra genç bir kadın için aldatılamayacağını söylüyordu. André küskün ve bezgindi biraz ve programını yeni bitirmişti. Çevredeki insanlar arasından gülenler, laf atanlar oldu. Aldırmadılar, daha doğrusu aldıramazlardı. Bir süre sonra birlikte gittiler. Georges'un ayakta duracak hali kalmamıştı. André'nin koluna girdi, şu koskoca şehirde küçücük bir sığınmayı yaşayabilmek için. Böylesi bir ilişkiye beklenmedik bir davetli adına son vermek elbette kolay olmayacaktı. Seneler senesi birlikte yaşadıklarını hepimiz biliyorduk ve uygar olduklarını her fırsatta iddia eden insanların bile kolay kolay hazmedemeyecekleri bu ilişkide aniden kopup duruluverecek fırtınalara elbette açık olunmalıydı.

(...) Janine'e her zamanki mekanında gitarını toplarken rastladım. Görüşmeyeli epey olmuştu ve babasının astımının iyiden iyiye azmış olmasından şikayet ediyordu. Seni sordu. Ülkene döndüğünü söyledim. Dönüp dönmeyeceğini öğrenmek ister gibiydi. Kimi soruları yanıtlayabilmenin güçlüğünden sözettim ben de, herkesin eninde sonunda bir düşe ya da bir insana dönmeye mecbur olduğunu söyledim. Anlıyordu. En iyisi Martinique dedi birden. Dünyanın gözden yitmiş bir köşesinde, uygar olduğunu sürekli olarak iddia edebilecek insanların çok uzağında da olunabilirdi. Eski, denenmiş ve

belki de yıpranmış bir hayaldi bu, bunu her ikimiz de çok iyi biliyorduk ama tasarlanması gene de güzeldi. Martinique ya da yalnızca bir ada. Ama babam dedi sonra. Belki evet, belki de bir düş. 'Belki'lerin anlamını çok iyi biliyordum.

(...) Gördüğün gibi sevgilim, 'carioca'n için her şey eskisi gibi yaşamaya devam ediyor. Evliliğimiz üzerine Egberto'yla uzun uzadıya konuştuk. Ülkene döndüğünü öğrendiğinden bu yana kendisini biraz daha az gergin hissediyor. İlişkilerin değişebileceğini ve kimi acıların zamanla geçmişe gömülebileceğini söylüyor. Bense, kendi açımdan, bu evliliği gücümün elverdiği ölçüde sürdürmenin daha doğru olabileceği sonucuna vardım. Egberto'yla uzun bir geçmişimiz vardı ne de olsa ve Copacabana plajı bir zamanlar bugünkünden çok daha umut vericiydi. Ama eski günleri şöyle bir gözümün önünden geçirdiğimde her şeyin tatlı bir hüzne dönüşebileceğini daha şimdiden sezinliyorum. Yaşadığımız şehirler işte bu yüzden değişecek ve anlam kazanabilecek. Ama bütün bunlar için bu acıları yaşamış olmamız gerekiyor.

(...) Luana çok iyi. Tüm enerjisiyle yaşamaya ve canımıza okumaya devam ediyor. İnanılmaz derecede haşarı bir yaratıkla karşı karşıyayım ve annem burada olsa eminim kızın da tıpkı senin gibi diyecek. İyi ki böyle bir kızın var da benim değeri-

mi anlıyorsun gibisinden sözler, sitemler. Anneler dünyanın her yerinde aynı anlayacağın. Neyse, biz sevgili Luana'ya dönelim. Kızım sana en içten gülücüklerini yollluyor. Çünkü üçbuçuk yaşına ve tüm uçarılığına karşın seni ve kendisine hediye ettiğin bebeği hâlâ unutmadı. Kendisiyle oynamaya ne zaman geleceğini öğrenmek istiyor. Bu konuda bir fikir vermen hiç de fena olmayacak.

(...) Beni İstanbul'a davet ediyorsun, bu nafile sevdayı sürdürmek için. Bu gelişin sonuçlarına hazırlayabilirim kendimi biliyorsun. Ömrünün hemen hemen tümünü geçirdiğin kentin kimi ev içlerine de sinen deniz kokusunu seninle birlikte duyumsayabilmek isterdim. Ama şu sıralarda gelebilmem olası değil. Bir yandan yeni bir boyut kazanan evliliğim ve maddi sorunlarım, öte yandan artık ciddiye almak zorunda olduğum tahsilim var. Bir diğer deyişle dönüşü olmayan bir yolun en önemli kısmındayız. Ama tüm bu umut ve çabaların güvencesiz bir yarın için olduğunu da sezinleyebiliyorum ne yazık ki. Ve gene biliyorum ki Brezilya'ya döndüğümde her şey bugünkünden çok daha zor olacak.

(...) Ama bütün bunlar bir yana sanki daha dün gitmiş gibisin buralardan. Sanki her şey o güzel günlere yeniden başlamak için seni bekliyor. Bu şelir, bu nehir, bu kahveler, bu sokaklar, Place d'Ita-

lie'de hiç bilmediği bir akordeonu çalmakta hâlâ direnen ihtiyar dilenci, Place Mouffetard'da gecenin ilerlemiş bir vaktinde "il faut savoir quitter les femmes" diye bağıran sarhoş... Evet, her şey, sanki her şey arada sırada ve en beklenmedik zamanlarda bana bende bıraktığın bu ilişkiyi anımsatacak. Ve sanki bir gün, gene beklenmedik bir zamanda ve belki de bambaşka bir mekanda bana geri dönebileceksin. Ama o zamana kadar çok uzun bir ayrılığı göze almak zorunda kalacağız. Kimi olay ve ilişkilerin üzerine daha yürekli bir şekilde gidip gidemeyeceğimizi ise henüz bilemiyorum. Bunun için sana hep anlatmaya çalıştığım gibi yitirdiklerimizin ölçüsü çok önemli olacak. Benim içinse sanki yalnızca iki belirgin seçenek var: O günlerde ya bambaşka bir sevdanın peşinde koşuyor ya da biraz küskün, biraz da kırgın, herhangi bir yuvaya temelli olarak dönmüş olacağım.

Günün birinde görüşebiliriz ama ben sana artık yazmayacağım...

Bir eve ya da bir kendine dönüşü sürekli olarak yaşamaya zorunlu olmak ya da düşkırıklığından düşkırıklığına koşarak değişebileceği sanılan sevdaları yenilemek, biraz tutku biraz da aldatmacayla yolun sonunda yalnız kalmamak için kıyıda köşede bırakılmış öykü ve şiir parçacıklarına mutlaka sıra gelecektir.

Derken bir gündoğumu, yeni taptaze bir sabah zaman ve yıpranmış bir şehrin denizle birleşen sokakları ve tüm denizlerin bir şekilde birbirlerine bağlanabiliyor olmaları...

Güneş bu kıyıyı yeni ısıtmaya başlıyor bu yıl ve işin ilginci Midyeci Nâmık vereceğim siparişi geçen yıldan anımsıyor. "Üç midye ağbi" diyor "biri ekmek arası olacak". Hatırlanmış olmaktan garip bir sevinç duyuyor ve beraberlerinde el örgüleriyle çocuklarını ve yıpranmış evliklerini getirerek bu eşsiz deniz görüntüsünü çirkinleştirebilecek kadınları görmemek için kıyıya yakın bir masa seçmeli diyorum kendi kendime; yaşamda hiçbir şeyi küçük hesaplarla çözememiş olmaktan yabancısı olmadığım bir hüzün duyuyorum. Yoksa her şey sandığımdan ve bugüne dek olageldiğinden daha mı basitti? Yaşama mümkün olduğunca sarılabilmeyi denemek evet. Nedense şu sıralarda Rio'da bir sonbahar gününün yaşanıyor olabileceğini düşünüyorum. Artık çok şey bir sanrı ve alışalagelmiş bir yaz yorgunluğudur diyorum kendi kendime.

Paris. Rio. İstanbul.

Kaç yıl geçti aradan?..

Nâmık'ın getirdiği midyeler sıcacık ve şimdi her şey yorgun ve dupduru bir pazar sabahı. Gazeteler, dergiler, kitaplar, hep bir yere taşınan ve hep yarım bırakılan çiziktirmeler...

İstanbul'un Beylerbeyi'nden bu denli güzel göründüğünü ne yazık ki hiçbir zaman bilemeyecek Gracinda. Günler değişmeye, upuzunmuş gibi görünen bu yolsa her geçen gün daralmaya devam edecek diyorum kendi kendime ve yaşamaya mecbur olduğumuz tüm insan ilişkilerinde küçük sevinçlerden hep medet ummaya çalışacağız. Ve bu yolun bir yerinde hiç beklemediğimiz bir anda bir hayaletin ya da şehrin tutsağı olduğumuzu anlayacağız. Rio'ya hiçbir zaman gidemeyeceğimi, gidebilsem bile, gideceğim Rio'nun artık o eski Rio olamayacağını bilmem şimdi kaçıncı kez düşünüyorum. Oysa bir zamanlar beni bu hayali şehre götürebilecek birçok neden vardı. Rio'ya gidememek... Hiçbir zaman mı, hiçbir şekilde mi?.. O düşü, o düşün bir metne dönüşebilecekmiş gibi görünmesini nasıl açıklayabilirim öyleyse?.. Bir yalnızlık düşü evet. Öyle olunca da kimi şehirlerde düşlerde de yaşanabileceğini yeniden düşünmek istiyorum. Garip ve açıklanması güç bir duygu bu ve öyle sanıyorum ki zorunlu sürgünlerin doğup büyüdükleri topraklara dönmek istemelerindeki gibi bir arzuyla kimi benzerlikler gösterebiliyor olmalı. Ne de olsa bir yaşam boyunca hayalimize giren şehirlerin bir ezgi, bir koku ya da yaşanmış bir sevdayla özdeş olabilmeleri var. Rio. Corcovado. Léo Ferré. Copacabana plajına diyelim bir gece çökmüştür. 'Favela'lardan aşağıya koşar

adımla bir 'carioco' iner. Sevgilisini aramaktadır diyelim ya da Karnaval'ın başlamasına yalnızca birkaç saat kalmıştır. Gracinda'nın bir kez daha görünebilmesi için birçok neden vardır artık: Bu şehre gelecektin istesen de istemesen de ve beni bir kez daha görme hasreti yıllarca peşini kovalayacaktı... Bu hayalin günün birinde bir metne dönüşebileceğini ya da değişik bir şekilde bir başka ilişkiye taşınabileceğini bir kez daha umut edebildiğim bu dupduru pazar sabahında Tata Claire'i bendeki unutulmaz görüntüsüyle nedense yeniden hatırlayabilmek istiyorum şimdi. Ailemizin en yaşlı teyzesiydi Tata Claire. Karlman'dan yıllar sonrasına taşıdığı siyah elbisesi, Diamanstein'dan belki de artık hayatta olmayan bir sevgilinin kendisine hediye ettiği inci gerdanlığıyla nasıl da hüzünlüydü o akşam... Binbir özenle işlediği, göz nuru döktüğü 'brocart'ı yeniden görebilir gibiyim şimdi. Büyükdere'deki otelin köhne terasında Mademoiselle Elise ve Madame Begyan'la birlikte paylaşılan çay saatlerinden, 'à la Maurice Chevalier' giyinmiş şık beylerle çıkılan Tokatlıyan akşamlarından uzun yıllar sonra, geçimini sağlayabilmek ve her geçen gün daha az uyum sağlayabildiği bu dünyaya tutunabilmek için artık her şeyi parayla satın alabilen yeni şehir zenginlerinin evlerine 'brocart'lar işlemeyi onuruna yedirebilmiş miydi Tata Claire?.. O zamanlar

seksenaltı yaşındaydı hatırlıyorum ve o akşamdan tam beş yıl sonra yaz aylarını geçirmeye gittiği Büyükdere Oteli'nin yılların anısını yüklenmiş bir odasında kardeşiyle çok uzun bir kırgınlıktan sonra çıkacağı öğle yemeğinin hemen öncesinde aniden ölüverecekti. Bir otel odasında yapayalnız; kuaförlü saçları, en güzel kıyafeti ve yıllanmış zerafetiyle. Yapayalnız, kırgın ve sessiz, sedasız...

"La vie n'est plus ce qu'elle était mon enfant" demişti hatırlıyorum "mais il faut quand – même perseverer jusqu'à son dernier souffle". O zorunlu yuvaya dönüşü yaşadığım akşamdı eğer yanılmıyorsam. Kimi sınırları zorlayabilecek denli yürekli olamayacağımın ayrımına bir kez daha varacaktım. Doğup büyüdüğüm topraklarla dil dünyamın ve bir zamanlar terketmek istediğim insanların hasretine savaşımın bir yerinde dayanamamış olmalıydım. Fırtınasız ilişkilerin olabilirliğine de inanıyordum üstüne üstlük. Ne büyük çıkmaz...

Artık kimbilir nerede, kimbilir ne zaman demişti Gracinda, belki de bir gün Rio'da, ama yıllar, çok uzun yıllar sonra; kimi büyük yolculukları göze alma yürekliliğini gösterebileceğimiz zaman.

Ve "Oh Paris!" demişti Tata Claire "comme c'est beau Les Champs – Elysées!"

Alabildiğine ışıltılı caddelerde, 'fiacre'lar, yeni boy göstermeye başlayan motorlu taşıtlar ve diye-

lim 'Le Rond Point Des Champs-Elysées'de şık beyler, gerçek Maurice Chevalier'ler mi canlanmıştı hayalinde? Bir şarkı, bir kartpostal, bir Paris yalanı mı? Oysa Paris'e hiçbir zaman gidemediğini, öylesine güzel sandığı Champs-Elysées'yi hiçbir zaman göremediğini, dahası göremeyeceğini çok iyi biliyordum. O hüzünlü akşamda Tata Claire'in işlediği 'brocart'ın üzerine bir küçük gözyaşı düşmüştü. Zengin evlerinde hiç kimsenin bilmediği, ayrımsayamayacağı bir gözyaşı...

Tata Claire'in hayat hikayesinde öyle sanıyorum ki tanığı olabildiğim en önemli parantezdi bu. Beklenmedik bir rüya ve eski bir mektup aracılığıyla anımsamaya çalıştığım Gracinda'ysa büyük bir olasılıkla bu mektubu ve bir zamanlar yaşadıklarımızı unutmuş olarak dünyanın bir yerlerinde bambaşka özlemlerin peşinden koşuyor olmalı. Paris'e gelince: Tarihi, çevresinde geliştirilen yalanlar ve çağdaş söylencelerle, sakinlerinin tüm küstahlığına rağmen bu şehir birçok kişiye birtakım hayallerin rahatlıkla gerçekleştirilebileceği bir mekan olarak görünebilir. Bu iş eninde sonunda bir yaşama ve kimi ayrıntıları her şeye karşın yakalayabilme meselesi.

Gracinda'yla yaşadıklarımın birçok kişi tarafından oldukça gülünç ve geçmişte daha birçok konuda olduğu gibi 'fazla romantik' bulunabileceğini de

hissediyorum bu aşamada. Ama her zaman her fırsatta söylemeye çalıştığım gibi yüzeysel reçetelerle yaşamaya alışmış yüzeysel aydın bozuntularının olası yorumları bana artık hiçbir şey demiyor. Dahası, Gracinda'nın, aradan yıllar geçtikten sonra az da olsa yabancıladığım üslubunun ve duygularını dile getiriş biçiminin bile kendi içinde mantıksal bir dizge oluşturduğunu ve böylesi bir içtenlik adına gösterilen özeni birçok şeyi kısa ve yalın tarafından dile getirmeyi tercih eden hıyarların safsatalarına hiç duraksamaksızın tercih ettiğimi söylemeliyim. Her şey bir yana, yaşanmış olan ne denli yanlış olursa olsun kimi deneylerin ardından insan sürekli olarak artı bir şeyler oluveriyor. Bu artıyı tanımlayabilmek ve başka ilişkilerde değerlendirmek zor, hatta olanaksız biliyorum. Ama kimi yaşantılardan elde edilebilecek küçük sevinçlere bağlanan umut ne yazık ki her geçen gün biraz daha çok azalmaya yüz tutuyor. Ayrıntıların varlığı belki de bu yüzden esaslı bir kandırmaca, dolayısıyla da bir yaşama bağlanma vesilesi.

Ama bütün bunları sizlere neden anlattığımı inanın hâlâ bilemiyorum. Bildiğim tek şey seneler senesi içimde büyük bir baskıyla gizlemeye çalıştığım açmazları şimdilerde çok daha kolay bir şekilde dışavurabiliyor olduğum. Bu da kimi acıların insan hayatının gündeminden er ya da geç kalkabile-

ceğini kanıtlıyor. Bir ilerleme mi, yoksa bir gerileme mi bu? Sanırım bunu da zaman gösterecek. Ama sonuç ne olursa olsun hep bir yerlerde kaldığımızı, kendi hayaletimizce kovalandığımızı ve tüm çabalarımıza karşın bireysel serüvenimizde sürekli olarak bir sürgünü ve tutsaklığı yaşamaya zorunlu olduğumuzu hiç unutmamamız gerekiyor. Gerisi boş laf.

İstanbul 1988–1989

Sonra birden o koskoca eski sokakta, kendimi bu apartman dairelerinden birine bir kez daha koyabilirim dedim. Sonra başka suskunlukları, yan çizmeleri, yalnızlık temrinlerini, eksik cinsellikleri, hayali aşkları, zorunlu topluluklarda bir yama gibi olmaları, küçük utanmaları anımsadım. Cumartesi akşamları Kent Sinemasına yalnızca filmler için mi gidilirdi? Bir başka hayal perdesi değil miydi o Kervan Sineması? Sonra o koskoca sokakta, o apartmanların birinde bir akşam kızıllığını anımsayabilirim dedim. Plaklar Arasında programı akşam galiba yedide başlayacaktı. Şarkılar, yaşantılar: Aydınlıktan bir kızarış, balık kokusu geliyor o anda. Türkan Şoray'ın yeni filmini kaçırmayalım diyor Madam Matilda, ihtiyar Madam Eleni'yse mutfakta çırılçıplak dolaşıyor; ben bundan çok korkuyorum. Susuyorum sonra. Oysa o günlerin bende kalan, hep gelişen hikayesini ne de çok anlatmak istemiştim. Kaçıyorum ama geçmişimden ve hep yanıbaşımda gezinen hayaletimden. Kendimden, yenilgilerimden, bazı insanlarla karşı karşıya kalmaktan kaçıyorum.

Hüzünler Yürürlüktedir

İstanbul

1989

"Hikayenin bir yerinde" diyor Eşref Bey "çok ciddi bir çıkmaza sürüklenmem gerekecek."

Suskunluğun büyüsü diyorum şimdi de kendi kendime ve kimi gerçeklerin üzerine bir kez daha gidebilmeyi gereksiniyorum. Hemen hemen her şeyin bir yanılsama olabileceğini düşünüyorum sonra; bir insanla bir özdeşlik kurma çabasının neden bu denli önemli olabileceğini anlamaya çalışıyorum. Kimi çıkmazlardan belki de bir yazıyla kurtulunabileceğini söyleyivermek geliyor o zaman da içimden. Kendimi ve oncasına anlatmak istediğim Eşref Bey'i zorlamalıyım öyleyse biliyorum. Ama bütün bunların yerine ancak,

"Kitaplar" diyebiliyorum "kitapların çok özel dünyasından hep bir şeyler beklemiştiniz ne de olsa; kandırmacalardan ve kaçışlardan bir küçük sığı-

nak yaratmıştınız kendinize. Günün birinde, sözcüklerden ve olasılıklardan aldığınız güçle birçok yanılgıyı bir küçük yalanla geçiştirebilir, dahası açıklayabilirdiniz."

Bu aşamada Eşref Bey'e bir buruk gülümsemeyle tütünden sararmış parmak uçları gerekecek. Odaya sinmiş sigara kokusunu, bezginliği ve pişmanlığın birçok türlüsünü anlatabilmek içinse oluşumlarını ancak zamanla tamamlayabilecek çok özel sözcüklerin peşine düşmeliyim. Bu akşam vaktinin rengini ve tüm çağrıştırabileceklerini uzunca bir yolun başında olduğum bu zamanda işte biraz da bu yüzden elimden geldiğince içime sindirmeye çalışıyorum.

"Ama gene de bu odayı anlatmalısın" diyor Eşref Bey. "Bu sehpa, bu kül tablası, bu büyük umutlarla yazılmış yazılar, bu her yerdeki kitaplar ve bu duvardaki saat... Çünkü gün geliyor, yaşadığımız, yaşamayı hayal ettiğimiz her şeye karşın hep aynı yerde kaldığımızı görüyoruz."

Zamanı durduramamanın ve kimi hayalleri tüm kandırmacalara karşın gerçekleştirememiş olmanın kırgınlığı. Fırsatını bulduğumda buna bir küçük pişmanlık ya da bir kaçınılmaz ödeşme zamanı diyebilmeliyim. Uzunca bir arayışın beklenmedik bir yerinde insanın aniden bir başına kalabileceği anları da gözden geçirebilmeliyim bu aşamada;

yitirilmiş onca sevince karşın yeni bir ilişkiye doğmak istemenin hüznünü anlatabilmeyim bir başkasına. Bu durumda bir cümleye yıllar sonra sözcükleriyle başlanabilir. Yıllar sonra insanın yapabilecekleriyle değil yalnızca yapabilmiş olduklarıyla yaşayacak olması, evet. Kısacası uzunca bir yaşam serüveninin anlatımına sıvanmış birçok yazarın kolay kolay kayıtsız kalamayacağı izlekler. Yalnızlık adına birçok olasılıktan vazgeçmek zorunda kalanlara satır aralarından da olsa seslenebilme özlemi. Bir kez daha; yepyeni kandırmacaları da göze alabilerek. İyi. Yıllar yılı hayali kurulmuş bir hikaye için umut verici bir başlangıç olabilir bu. Yeni bir umut evet, yalnızca başlangıçlarda kalmamak için. Eşref Bey'e sanımca bu aşamada da bir buruk gülümseme gerekecek.

"Oysa her şey" diyorum "hemen hemen her şey tanımlanması güç bir eksiklikten kaynaklanıyordu ve siz o uzun yazıyı hiçbir zaman tamamlayamayacaktınız."

Bir akşam kızıllığı. Eşref Bey'in hikayesini günün birinde bir başkasıyla paylaşmak isteyebileceğimi her şeyin bambaşka bir anlamla değer kazandığı bu akşamda şimdi bir kez daha düşünüyorum. Kimi duyguların zamanın doğal akışında kendi gerçek yataklarını bulabileceklerine yeniden inanmak da istiyorum ama. Bir suskunluğu ya da yalnızca

birkaç sözcüğü gerçekten paylaşabilmek diyorum kendi kendime. Ve Eşref Bey bu hikayede çok direnecek biliyorum; uzun konuşmaları ve geriye dönüşleriyle birçok kişiyi sıkabilecek, kimi kişilerin hayatına yeniden girebilmeleri konusundaysa enikonu umutlanabilecek diye düşünüyorum. Başarılı bir hikaye kahramanı olabilecek ayrıntıları yakalarsa vay halime. Böylesi bir durumda, kendisiyle ilgili yorum ve tanımlamalarda zorlu bir mücadeleyi göze almam gerekebilir. Haydi bakalım.

"Bu ev" diyor Eşref Bey "bu ev, bu sokak, bu kokular ve sürekli olarak hep bir şeyleri ertelemeye mecbur olmanın küskünlüğü. Dışarıya sızan bir kızarmış patlıcanın, bir ızgara etin, kendi içine kapanmışlığın, küçük umutların ya da bir başkasında yaşanabilecek olası bir sevincin kokusu. Ben o günleri de, o özlemleri de çok iyi hatırlıyorum. Şişli'nin birçok insan için giderek anlam kazanan yükseliş günleriydi örneğin. Hiç kimsenin kayıtsız kalamayacağı bir göç başlamıştı. Bir zamanlar, iyi kötü birçok olayın yaşandığı sokaklar yeni bir umut adına terkedilecek, gelenekler ve insan ilişkileri biraz değişerek de olsa bambaşka mekanlarda sürdürülecek, kimi insanlarsa biraz da zorunluluktan, çok daha uzun bir göçe, bambaşka bir iklimde bambaşka bir hayata sığınacaktı. Bütün bunları düşündüğünde, hele hele bu olaylara dıştan bir gözlemci gözüy-

le bakıyorsan her şey birkaç cümleyle geçiştirilebilecek sanırsın. Ama değişmeyen temel birçok mesele vardı ve bu gerçeğin ayrımına bir şekilde varabilmek gerekiyordu. Geçmişten bugüne beklenmedik zamanlarda üşüşüveren anılardan belki de bu aşamada biraz daha fazla sözetmeliyim bu yüzden. Ama düşünsem ve biraz kendimi yoklasam biliyorum ki o günlerden bugüne en çok Raşel'i taşıdığımı itiraf edeceğim. Senelerdir görmediğim, nerede, nasıl, kimlerle yaşadığını artık bilmediğim, küçük dünyam, küçük başkaldırım ve hayatımın en büyük umarsızlığıyla özdeş olan Raşel. Biz o günlerde, kaç yıl önceydik hatırlamıyorum, belki yirmisekizdi belki de otuziki ve biz küçücük bir hayat adına yetersizliklerimizi bilmeksizin yıllanmış geleneklerle alışılagelmişliklere başkaldırabileceğimizi sanmıştık. Benim adım Eşref'ti onunkiyse Raşel ve aramızda elbette birkaç harfin çok ötesinde ortak bir şeyler vardı. Her geçen gün biraz daha fazla renk kazanan Sıracevizler sokağına eğer yanılmıyorsam yeni yerleştiğimiz günlerdi. Hep aynı küçük insanların hiçbir zaman bitmeyecek düşleriyle daha uzun yıllar birarada yaşayacaktık. Kimimiz bu gerçeğin ayrımına varabiliyor ama açıkça itiraf etme yürekliliğini bir türlü gösteremiyordu. Ve anlaşmak, ya da olabileni kabullenmek bugün olduğu gibi o günlerde de en müthiş ortak çıkmazımızdı.

Değiştirilen evlerle mekanlar hiç önemli değildi. Çünkü bu çok iyi bildiğim yaşama biçimleri aslında hiç değişmeyen gerçeklere kök salma anlamına da geliyordu. Bu zorunluluğu hiç olmazsa görünürde aşmaya çalışanlar oldu. Kimileri uzun bir ayrılıktan sonra, kısa bir süreliğine de olsa buralara geri döndü. Ben aralarından bazılarını daha güvenli, bazılarınıysa daha mutsuz ve yıpranmış buldum. Özlemlerle o küçük düşler şekil değiştirdi, evet. Ama benim Raşel'e duyduklarım pek değişmedi ve sanırım bu yüzden ömrüm süresince beni hep bir eksiklik kovaladı. Belki de ben Raşel'i değil de yalnızca 'bir Raşel'i sevmiştim diyorum şimdi kendi kendime, ama biraz daha ileriye gitmeye doğrusu pek cesaret edemiyorum. Kitaplara bu zorunlu bağlılığımı ve bu çok değer verdiğim notlarımı biraz da böylesi bir çıkış noktasından güç alarak açıklayabileceğimi sanıyorum şimdi. İşte şöyle ya da böyle doldurulmuş birkaç defterle hep yarım bırakılmış notlar, tasarılar. Günün birinde burada yazılanlardan bir şekilde yararlanabileceğini, Raşel'iyse benden habersiz ve belki de yıllar sonra görebileceğini her zamankinden de çok umut etmek istiyorum bu akşam. Dönüşünde beni buralarda bulamayacağını çok iyi biliyorum çünkü. (Bir yeni yolculuğun başlayabileceği günlerdi eğer yanılmıyorsam; beni o günlerde bir başka kentin hikayesi çağırıyordu. Tüm

yola çıkışların tüm geriye dönüşlere tercih edilebileceğini düşünmüş olmalıydım o anda. Kimi olasılıklar üzerine de çokça düşünmüştüm ama. Eşref Bey bir çıkmaz ya çok uzak bir ayna gibi duruyordu karşımda) Raşel, Eşref ve sözcükler. O anların bendeki kalıcılığından istesem bambaşka bir mutluluk ve yaşama sevinci bile çıkarabilirim biliyorum. Çünkü o güzel şirin kız, kapkara saçları, koyu yeşil elbisesi, buğulu gözleri ve gerçek anlamda paylaşabildiğim umarsızlığıyla bana bu dünyada kısa bir süreliğine de olsa yalnız kalmamış olduğumu hatırlatıyor. O ayrılık gecesinden sonra kendisiyle uzunca bir süre mektuplaştık. Oradaki ilk günlerinde enikonu zor bir hayatı vardı. Sonra mektuplarımızın arası açıldı, sonra da öyle sanıyorum ki birbirimizi bilmek, öğrenmek istemez olduk. Bambaşka hayatlara mecbur olduğumuzu biraz geç de olsa öğrenmiş olmalıydık. İşte bu yüzden Raşel'in ismini, adresini ve bende bıraktıklarını bu notlar arasında sıkça bulabilirsin. Aradan geçen onca yıldan sonra bana şimdi birçok şeyin gerçek anlamda değişmediğini umut etmek de kalıyor. Varsınlar buna bir yeni aldatmaca ya da hıyarca yaşamanın doğru dürüst Türkçesi desinler. Böylesi yorumların beni eskisi kadar etkileyemeyeceğini artık çok iyi biliyorum. Her şey bir yana, içinde bulunduğu durum ne olursa olsun yaşamak ve anlatabilmek ya da kimile-

yin hiçbir şeyi anlatmama kararlılığı adına insan hep bir savunmaya geçmeyi gereksiniyor. Ve sözcüklere belki de bu yaşantılardan çok sonra sıra gelebiliyor.

Aslına bakacak olursanız bu aşamada biraz dürüst ve alçakgönüllü olmam gerekiyor. Yazar ya da sanatçı olmaya sıvanan zorunlu uyumsuzlar için böylesi pek kolay rastlanılası değildir ya, neyse. Mesele şu: Eşref Bey'in muhtemel diyalogları bu konuşma merakıyla uzun monologlara dönüştürmesi sinirime dokunuyor. Üstelik bunu olası bir hikayeye olduğu gibi dönüştürmem durumunda gayet iyi biliyorum ki bugüne dek yaptığım hemen hemen her hata karşısında 'aportta bulunmayı' kendisine şiar edinmiş olan editörümle hiç istemediğim halde profesyonel yazarlık konusunda şiddetli bir tartışmaya girmem gerekecek ve bu mesele buzları eritme adına sonuçta benim bir şişe Fransız konyağıma patlayacak. Anlayacağınız günün birinde çok boyutlu bir mücadeleyi de göze almam gerekebilecek. Bir yandan Eşref Bey, bir yandan editörüm, bir diğer yandansa yakamı düşlerimde bile bırakmak istemeyen sözcükler. Bir çıldırmanın neresindeyim dersiniz?

Suskunluk evet. Eşref Bey'in sürekli bir geç kalmanın ya da bir yanlış anlamanın kurbanı olduğunu şimdi bir kez daha getiriyorum usuma. Ara-

dan belki de hiçbir zaman bilemeyeceğim ilişkiler de geçmiş olmalı diyorum kendi kendime.

"Suskunluk" diyorum bunun üzerine, evet, "belki de birçok acı bu suskunluğa mecburiyetten kaynaklanıyordu. Belki de hiçbir şey gerçek anlamda bir savaşı göze almaya değmezdi."

Meselenin bu aşamasında az önce anlatılanların daha değişik bir şekilde dile getirilmesini savunabileceklerin ısrarlı biçem kaygılarım hakkında pek de hoşuma gitmeyecek yorumlarla beni rahatsız edebileceklerini söylemeliyim. Örneğin şiirin hiçbir biçiminden gerçek anlamda nasibini alamamış sözde edebiyat meraklısı kimi dostların! her zaman olduğu gibi devrik ve uzun cümlelerime ukalalıktan yana mutlaka bir söyleyecekleri olacaktır. Kazara ya da zorunluluktan okuyacağı bir kitabı övmek için 'canlı tasvirler' ve 'akıcı anlatım' gibisinden herzelerle zevahiri kurtarmaya çalışabilecek bir liseli hatun tarafından rahatlıkla makaraya sarılabilirim. Kimi yanlış ya da çarpık romantikler arasındaysa anlatımımdaki şiirsellik miktarının 'nostaljik takılmalar' için yeterli olamayacağını pekâlâ ileri sürebilecekler çıkabilir. (Nostaljinin bile bozulabildiği bir coğrafyada yaşıyoruz ne de olsa; ölümler yaşadığımız günlere çoğalıyor.) Ama laf aramızda, öyle sanıyorum ki pek az kimse bu yazının gerçek hikaye olmayıp olsa olsa ileride yazılması düşü-

nülen hikayeye bir önçiziktirme olduğunu anlayacak. Biçem meselesine gelince anlatılmak istenenleri – edebiyatın her şeyden önce bir dil meselesi olduğunu hep savunmuş olmama rağmen – değişik ruh hallerinin ciddi bir şekilde etkileyebileceği düşüncesine kulaklarımı tıkamak istemiyorum. Bir diğer deyişle değişik bir güdülenme çok farklı bir söyleme ya da biçem kaygısına kaynaklık edebilirdi. Ama sıra, yıllar süren bir ilişkiye ve yaşam serüvenine kıyısından köşesinden de olsa tanıklık etmiş olmanın birikimini bir başkasıyla bir önçiziktirmede de olsa paylaşma kararlılığına, dahası yürekliliğine gelince olay önemsenmeye ve sorgulanmaya değer bir nitelik kazanıyor. Sözcüklerin zaman zaman ne denli az güvenilir olabileceklerini bilebiliyor insan, bu gerçeği kendisine yer yer deneyimleri yer yer de umarsızlıkları söyletiyor. Karşınızdaki insanın kimi şeyleri hiçbir zaman tam anlamıyla dinlemeye ve anlamaya istekli olamayacağını da öngörebiliyorsunuz. Bu da niteliği ne olursa olsun bir ilişkinin eninde sonunda gelip dayanacağı en mühim çıkmaz ama aynı zamanda da en üst düzeydeki gerçektir diyorsunuz. Ve kısır döngünüze yeni kandırmacalarla ilerlemeyi gene de göze alıyorsunuz. Sözcükler her şeye rağmen yepyeni bir sığınak olarak bir kez daha çıkıveriyor o zaman da karşınıza ve bu durumda bir başka gerçeğin ya da yalnızca

bir izdüşümün ardına saklanabilmeyi umut ediyorsunuz. Bütün bunlar elbette biraz ödleklik, biraz çıkarcılık, biraz da kendi kendini savunma olabiliyor. Öyleyse insanın yazmak isteyebileceklerine kimi 'felaketlerden' bir malzeme çıkarmak istemesine pek de o kadar içerlememeli. Bencillik ve yalan. Yaşanılanı kaleme alma gereksinimi belki de tüm bu meseleler düşünülebildikten sonra bir anlam kazanıyor. Ama Eşref Bey'i, sözcüklerden, birkaç fotoğraftan ve beklenmedik bir akşamüstünden yıllar sonra tanığım Raşel'i, o insanların küçük hesaplarını ve önlenemez yenilgilerini, bir metin oluşturmak kaygısıyla biraz duyduklarımın, biraz da imgelem gücümün katkılarıyla kendime göre yorumlamaya çalıştığım bir Yahudi mahallesini, hemen hemen her taşıyla tanıdığım, her kokusu ve rengiyle yaşadığım çocukluğumun Sıracevizler'ini, kimi eşyalara bağlanan sevgiyi ya da kimi eşyalar gibi olmayı, din, gelenek ve cinsellik yalanlarının ardına gizlenerek bu gemiyi yürütmeye çalışan ikiyüzlüleri düşündüğümde içimden çok garip bir şekilde bir güzel mastürbasyon yapmak geliyor. Bir beyin mastürbasyonu, kimi eksiklikleri örtbas edebilmek, tüm olumsuzluklarına karşın yaşanılan hiçbir şeyi yitirmemek ve tam anlamıyla paylaşılamayacağını bile bile kendince bir küçük deneyimden bir şekilde sözedebilmek için. O insanlar, şöyle ya da böyle

içlerinde büyüdüğüm, dillerini konuştuğum, dinlerini istesem de istemesem de tanıdığım, kimileyin nefret ettiğim, kimileyin acıma ve sevgi duygularıyla bağlı olduğum insanlardı ve büyük düşlerle büyük yola çıkışların pek de konuşulmadığı bir dünyada yaşamışlardı. Seneler sonra böylesi bir kısır döngünün, çok daha derin bir anlamda bu dünyayı elinde tutabileceğini sanan birçok insan için geçerli olabileceğini de anlayacaktım. Ama insan, her zaman söylediğim gibi geçmişinde bir şekilde tanığı olduğu olayları günün birinde dile getirmek, dolayısıyla da yorumlayabilmek istiyor. Aslına bakılacak olursa matrak bir mesele bu ve zavallılığın biraz deşilse anlaşılabilir bir dışavurumu. Çünkü yapılan ne olursa olsun, sizleri bir zamanlar dışlamış olanlar kimi gerçeklere kayıtsız kalmakta büyük bir direnç ve yetenek gösterebiliyor. Gemi gidiyor yani, bu gemiye binip binememekse yalnızca sizin meseleniz. Anlayacağınız bu durumda yapılanlar biraz da göle maya çalmakla eş tutulabilir. Böylelikle geriye bir şekilde yol alıp gidebilenler, yani boktan bir sürü meselenin farkına bile varmaksızın yaşayıp cartayı çekenlerle onlar hakkında bir düşünüp bir duygulanan hıyarlar kalıyor.

Yaşadığımız olaylarla bizim burada olanlara böylesi bir bakış açısından yaklaşacak olursak Eşref Bey de hıyarın tekiydi. Ve bu hıyarlık elbette

beraberinde bir sürü yenilgiyi ve ıskalamayı getirmişti.

Çünkü kendisini bildim bileli hep iyi bir lise edebiyat öğretmeni ve daha mühimi bir şair olmayı dolayısıyla da insanlara kendince bir şeyler vermeyi ve de anlatmayı denemişti. İlginç bir tutsaklığın ve o tutsaklığın içinde bambaşka bir evreni keşfedebilmenin kendine göre anlatımıydı da bu biraz. Hemen hemen tüm ömrü süresince doğup büyüdüğü kentin yalnızca birkaç mahallesiyle birkaç sokağında yaşamış, gençlik yıllarında nasıl olmuşsa gidebildiği birkaç Avrupa kentinin anısını ve hayaliniyse yaşlılık günlerine biraz hüzün biraz da pişmanlıkla taşımıştı Eşref Bey. İyi bir hoca, has bir dost ve en mühimi müzmin bir uyumsuzdu. Ömrünün çok büyük bir bölümünü geçirdiği Kuledibi'nin ve Şişli'nin sokaklarıyla insanları ve tarihçesi üzerine söyleyebileceği birçok şey vardı üstüne üstlük. Ama kendisini yakından tanıyabildiğim yaşlılık yıllarında insanlar ve yaşadığı günlerle kendi dünyası arasına bilinçli, aşılmaz bir duvar örmüş, pek az kimsenin, pek ender zamanlarda bozabildiği bir suskunluğu seçmişti. Ölümün giderek yaklaşıyor olmasından duyulabilecek olası bir umursamazlıktan mı kaynaklanıyordu bu küskünlük, 'bir insan için' seneler senesi beslenmiş umutların önünde sonunda boşa çıkmasından mı hâlâ karar veremiyorum.

Ama bildiğim, dahası emin olabildiğim tek şey, bir zamanlar birçok insan için gerçekten önem taşımış birçok değerin giderek yokolmaya, kimi özlemlerinse kaçınılmaz bir şekilde zaman aşımına uğramaya yüz tuttuğu bu kent eskisinde mühimsenmesi gereken birçok ayrıntıyı yadsınamayacak bir şekilde yaşamına geçirebilmiş olmasıydı. Bu kente gelmekte enikonu geç kalmış yerleşik konukların gerçek anlamda bilemeyeceği, dahası ayrımına bile varamayacağı ayrıntılardı bunlar. Bir yaz akşamında, bir bahçede, tanımlanması zor bir çam kokusuna eşlik edebilecek kanunun tınısını da bilirdi üstad, turfanda patlıcanın tadını, rakı içmenin kültürünü, pırasa köftesini, gerçek biberli kaşarı, lakerda ve likorinoyu, hüzünlü tangoları, vakti zamanı geldiğinde hürmetkarınız diyebilmeyi, bir lüks araba ve birkaç Amerikan sigarasıyla tafra satıp kendini başarılı sanmanın ne denli büyük bir hıyarlık olduğunu, Blaise Cendrars'ı, para yerine kitap biriktirmeyi, denizin kendine özgü kokusundan bir küçük sevinç duyabilmeyi de. Bir fosildi yani Eşref Bey, bir çaresiz yalnızdı bu yüzden ve işin kötüsü hemen hemen hepsi bu kadardı. Not verme konusunda pek cömert olduğu söylenemezdi ama bir öğretim yılı sonunda dersinden çakıldığı duyulmuş, görülmüş şey değildi. Kopya çekerken yakalayabileceği bir öğrenciye verebileceği en büyük cezanın o öğ-

renciye darılmak olduğunu, bu yolları çok esaslı bir şekilde bildiğini, çünkü kırkdokuz yaşına karşın ömrünün kırk yılından fazlasını okul hayatının hemen hemen her biçimine verdiğini söylerdi. Ödev vermezdi zorunlu olmadıkça. Sınavlarındaysa bol bol kopya çekilir, divan edebiyatı saatlerinde amiral battı turnuvaları düzenlenir, bu yüzden de kepazeliklerin her türlüsünden nasibini bol miktarda almış bu öğretim sistemiyle öğretilmek istenen edebiyata ve tüm çağrıştırabileceklerine rağmen müthiş rahat olunurdu. Yunus Emre'nin dünyanın en büyük ozanlarından biri olduğuna kendisini yürekten inandırmıştı ama anlatmak istediklerini ve kimi heyecanlarının ardında gizli olan anlamı bambaşka özlemlerin peşinde koşan yaşıtlarımızın, yani öğrencilerinin pek azına önemsetebilmişti. Çünkü bizim yakada ve medeni insanlar (!) yetiştirmeyi amaçlayan okulumuzda futbolda ya da matematikte başarılı olmak ya da bir kıza atlayabilmek herhangi bir yazarı tanımaktan, insanlar üzerine ciddi bir şekilde düşünebilmekten ve iki üç şiiri doğru düzgün içine sindirebilmekten çok daha yeğlenesiydi. Her şey bir yana bu yakada birçok kişinin gözünden kaçan çok büyük bir kaba güç düşkünlüğü vardı ve edebiyat gibi 'hiçbir boka yaramayacak' derslerin birinde başarılı olmak insanı kaçınılmaz bir şekilde 'bir çeşit otseverlik' suçlamasıyla karşı kar-

şıya bırakabilirdi ki böylesi bir durum o zamanlarda yaşanabilecek kepazeliklerin belki de en müthişiydi. İşte bu yüzden de buralara düşme talihsizliğini kerhen de olsa yaşamak zorunda kalan uyumsuzların Fener'in Cimbom'a geçirmesinden duyulabilecek sevinçle bir yalnızlık şiirinden duyulabilecek hüznü çok iyi dengeleyebilmesi gerekirdi ve bütün bunlar elbette yalnız kalmamak içindi. Eşref Bey hiç kuşku yok ki bunların hepsini çok iyi biliyordu. Gene de garip hallerinden, yani edebiyatı ve bundan doğabilecek güzellikleri (buraya belki de başka bir kelime bulunmalıydı) sevdirmeye çalışmaktan bir türlü vazgeçememişti. Kimi 'tuzukurular'ın gözünde seneler senesi 'kompleksli bir zavallı' görülmeyi, belki de bu özlemi her şeye karşın sürekli olarak sürdürmek istemesinden dolayı kabullenmiş olmalıydı. Ama unutmamak gerekirdi ki Eşref Bey aynı zamanda da bir şairdi ve besbelli bu yüzden akıntıya kürek çekmekten başka türlüsünü yapamamıştı. Şimdi, aradan bunca zaman geçtikten sonra içinde bulunduğu ve bir türlü anlaşamadığı bu ortalama düzenin ve düzeysiz anlaşmanın fevkalade uyumlu ve başarılı insanlarıyla bu pek de taraftar bulmayan tavırları sayesinde için için dalga geçmiş olabileceğini de düşünüyorum. Ancak, işin asıl acı yanı, Eşref Bey'in buncasına umutla bağlanmış göründüğü şairlikte de kelimenin tam anlamıy-

la dikiş tutturamamış olmasından kaynaklanıyordu. Kendisini birçok serüvendeşi gibi 'satmayı' ya da kimi ilişkilerin üzerine yatarak bir yerlere gelmeyi pek denememişti çünkü ve birkaç yıl süren 'karanlık' bir Bab-i Âli yaşantısından sonra yayıncıların şiirlerini yayınlayabilmek için ayağına gelmelerini isteyebilecek kadar kerizcesine (kimbilir belki de onurlucasına) davranmıştı. Her şeye rağmen, en azından bildiğim ve öğrenebildiğim kadarıyla yokuştaki o pek de hatırlamak istemediği günleri süresince iki şiir kitabının, artık tarih olmuş bir zamanda yazdıklarından övgüyle sözeden bir eleştirinin ve zaten pek az kişi tarafından okunan iki üç edebiyat dergisinde Fransızcadan, yani suyunun suyundan yapılmış birkaç Lorca çevirisinin yayınlandığını gördü.

Ama bütün bunlar yıllar önceydi, yıllar sonrasına sanki her geçen gün kimi eklemeler ya da unutkanlıklarla hep şekil değiştirerek aktarıldı ve ben suskunluğumla ve kendimden hiç mi hiç memnun olmamaklarımla o günleri eninde sonunda bir yerinden yaşamış gibi oldum. Bütün bunlar yıllar önceydi evet. Ve niteliği ne olursa olsun, bir eser yaratmanın insana verebileceği o eşi bulunmaz yaşama sevincinden umudunu henüz tam anlamıyla kesmemiş olmalıydı Eşref Bey.

Büyük değişimler de öyle sanıyorum ki bir sü-

re sonra yaşandı. Çevremizde çok şey kaçınılmaz bir şekilde kabuk değiştirdi. Eşref Bey'in anlattığı o göçlerle birlikte bir yaşama çıkmazı yerini bir başka yaşama çıkmazına bıraktı. Aşklar, hep aynı insanlar için, gene aynı şekilde küçük sevinçler ve büyük düşkırıklıklarıyla özdeş oldu. Biraz daha seçkin ve de zengin bir Yahudi mahallesi olarak büyüyen Sıracevizler'de tarlaların yerini koca salonlu, koca apartmanlar aldı ama aydınlık sohbetleri hep eskisi gibi devam edegeldi. Eşref Bey ilginç kimi rastlantıların da yardımıyla bu olayları birçok ayrıntısıyla yaşayabilen ender insanlardan biri oldu. Kimi insanlarla çok yakın dostluklar kurdu, kimi insanlardan gün geldi, hiç istemediği halde ayrılmak zorunda kaldı. Ama, şimdi biraz daha iyi anlayabileceğim nedenler yüzünden hiçbir şey yayınlamadı, yayınlatamadı ya da yalnızca kendisi için yazıp yazdıklarını gerçek anlamda sevebilecek ender dostlarına okumak gibi onurlu bir yolu denedi. Ve sanırım bu yüzden öğrencilerinin hemen hemen hiçbiri onun şairlik yönünü tam anlamıyla bilemedi. Zaten bilselerdi de pek bir şey değişmeyecekti. Çünkü çeşitli zamanlarda bıkmadan, usanmadan anlatmaya çalıştığım gibi, biz gençler (!?) daha o zamanlardan çok daha somut hedefler adına, geleceğin idari kadrolarına yetiştirilmek gibisinden ciddi ve tutarlı (!) heveslerle yönlendiriliyorduk. Üstelik

okulumuzda eğitim yabancı dilde yapılıyordu ve biz en azından bu yüzden memleketin hayırlı ve aydınlanmış evlatları olabilmeliydik. Eşref Bey'in bu büyük sevdada elbette bir yeri olamazdı.

Ama insan, içinde bulunduğu ortamla yönü ve sınırları kendisi için çok belirgin bir şekilde çizilmiş olan o yola karşın uyumsuzluğunu ve başkalığını her zaman istemeyeceği her yere götürüyor. Eşref Bey'in gözünde 'bozulmakla bozulmamak arasındaki sınırda dolaşan biri olarak öyle sanıyorum ki biraz da bu yüzden farkedilmeye değer bulunmuştum. Biraz fazla bir şeyler okuyor, top oynarken gözlüğümün kırılmasından korkuyor, tüm manyaklıkları tüm düzenliliklere tercih edebileceğimi biraz korkarak da olsa yüksek sesle söyleme yürekliliğini gösterebiliyordum ne de olsa. Tüm bu meseleler matematik derslerindeki başarısızlığım ve şiddetli kahkahalarla gülen insanların arasına alınmayışım yüzünden nefret ettiğim okula az da olsa bağlanmamı, hocayı ise birçok çıkmaz, açmaz ve de kaçmaz adına sık sık ziyaret etmemi sağlamıştı.

Sıracevizler'deki apartmanların akşam vakitlerinde ışıl ışıl olduğu, yepyeni dairelerde koca koca salonların yalnızca misafirlere açıldığı, bir diğer deyişle her şeyin her odada eksik yaşandığı, aydınlık sohbetlerinde dedikodulara, kırgınlıklara ve ye-

mek kokularına insanın sık sık tanık olabildiği, Kervan Sineması'nda hiçbir yerli filmin kaçırılmadığı ve bir akşamüstü taptaze bir ekmekle koskoca bir salatayı eve taşımaktan mutlu olabildiğim günleri şimdi biraz hüzün, biraz pişmanlıkla hatırlıyorum. Bir hüzün, o saflığın ve kendiliğindenliğin bile bugün aranmaya değer bulunmasından; bir pişmanlık, her şeyin üzerine üzerine gitme yürekliliğinin o günlerde yeterince gösterilememiş olmasından. Eşref Bey'le biraz rastlantılara biraz da zorunluluklara bağlı olan dostluğumuz okul bir yana, işte bu sokaktan başlayarak geleceğe kalmaya değer bir özellik kazanmıştı. Eşref Bey de bu sokağın kaldırımlarını tıpkı benim gibi tanımış ama bundan çok daha önemlisi, kendi içine kapanmışlığı seneler senesi bir başka şekilde yaşamaya mecbur olmuş olan ve buralarda öyle sanıyorum ki artık pek az kimsenin hatırladığı Raşel adlı bir kıza çok ciddi bir şekilde aşık olmuştu. Eşref Bey'in hayat hikayesinde uyandırabildiği çağrışımlar ve yolaçtığı sonuçlar açısından bu meselenin çok büyük bir önemi vardı. Görünürde her şey birkaç olasılıktan oluşmuştu. Ama olayın, meselenin derinliğine biraz inilebildiğinde yalın bir aşk hikayesinin çok ötesinde bir anlamı vardı. Eşref Bey'in bu olaylardan yıllar sonra, bir meslekdaşıyla hiç olmazsa görünürde, sorunsuz sayılabilecek bir evlilik yaptığını, Ameri-

ka'ya sözde okumak için gidip de bir daha dönmeyen bir oğlu olduğunu, kitaplarının sayısının muhtemelen sekizbinbeşyüze ulaştığını, otobüs sefer saatlerini çok yakın takipte bulundurduğunu, tüm anlattıklarıma karşın, emekli olduğu günlerde okul yönetimince yeri doldurulamayacak bir hoca olarak nitelendirilip mükafatlandırıldığını ve seneler senesi arayabileceği bir kitap için hiçbir sahafı rahat bırakmadığını bilenler bu hikaye üzerinde bu denli çok durmamı yadırgayabilirler. Yüzeysel birtakım gerçeklerle bir ömür boyu idare eden insanlarla ne denli matrak geçtiğimizi hatırlamasam, Raşel meselesinin iç yüzünü bu olayın gerçek kahramanlarından öğrenmemiş olsam ve kimi küçük sevinçlerin büyük çıkmazları yokedemeyeceklerini bilmesem çok şey farklı olabilirdi ve doğrusunu bilmek isterseniz ben de yadırgayabilirdim kendi kendimi. Ama başkalık ve aykırılık hemen hemen her yerde benzeri şekillerde kendini gösterebiliyor. Bu gerçek Eşref Bey için de geçerliydi, yıllar sonra tanıdığım Raşel için de. Bölük pörçük sevinçler, bol keseden ya da bozuk para gibi harcanan umutlar, sürekli yenilenen bir hüsranlar dizisi... Yoksa hikayeyi hep bu minval üzere mi anlatmalı? Sanmıyorum. Kanımca olayın özeti biraz da şöyle olabilir: Eşref, Raşel ve başkaları. Ya da iki güçsüzün birbirlerine rağmen, birbirlerinden medet umarak birbir-

lerine aşık olmaları. Bence asıl yanlışlık buradaydı ve ilişkinin çıkmazı her şeyden önce bu başlangıç noktasındaydı.

Suskunluk, evet. Ya da kimi çıkmazları yalnızca bakışlarla, hiçbir şey söylemeksizin anlatabilmek. Ya da hiçbir şeyi dilediğince anlatamamış olmanın kırgınlığı. Eşref Bey'in bakışlarında yakalayabildiğim bu anlamı günün birinde dilediğimce dile getirebilecek miyim? Belki. Ama böylesi kurcalamalar istense de istenmese de tehlikeli olabiliyor biliyorum; sürekli ertelenen umutlara ayrılan zaman giderek daralabiliyor. Anılar ve yıpranmış özlemler diyorum o zaman da kendi kendime. Her yenilgiden bir başka türlü dönüyorduk.

Akşam kızıllığının odaya kazandırdığı bu beklenmedik görünümün ve çağrıştırabileceklerinin peşine belki de bu yüzden takılıyorum. Bir küçük yolculuk özlemi olmalı bu: Yıllar önce, hiçbir gerçek ayrılığı, yalanı ve düşkırıklığını tanımamış, tütünün her türlüsüne alışmamış, iğrenç sarhoşluklarla zorunlu bir eve dönmemiş, genelevlerde hangi duyguların öldürülüp hangi duyguların kazanılabileceğini öğrenmemiş ya da yazının zorunlu serüvenine henüz çıkmamışken de tanımıştım bu akşam kızıllığını. İnsanların bir ev halinde kimi rollere itiraz etmediği ve birtakım alışkanlıklarla uzun ölümleri kabullenir göründükleri günlerdi; yarın

lar hep aynı insanlar, saatler hep aynı saatler içindi. Sezinleyebildiğim, ama bir türlü açıklamadığım bir terslik vardı bu işte. Akşam kızıllığının çağrıştırdıkları mı aldatıcıydı o zaman, bir küçücük şefkat adına özlemlediklerim mi? Suskunluklar mı tercih edilmeliydi sonuçta, gerçek savaşımlar mı? Yalnızlığın büyüsü diyorum şimdi kendi kendime, yıllar sonra geriye yanıtlardan çok görüntüler kalabiliyor; zamanın fırtınasında neleri gerçekten kazandığımızı anlamakta güçlük çekiyoruz.

"Haklı olabilirsin" diyor Eşref Bey "ama yıllar sonra ulaşılan sonuç ne olursa olsun geriye hiç olmazsa bir küçük savaş kalabiliyor. Ve sanımca bir insanı en çok bu savaş anlatıp tanımlayabiliyor."

Bu akşam, bu evde yaşadıklarımın belli belirsiz bir yarma eninde sonunda bir uç vereceğini, bu kitapları her geçen gün biraz daha değişik bir gözle görebileceğimi, Raşel'i, bir kırgınlığın acısını ve hemen her insanın kısır döngüsünü Eşref Bey'le giderek daha az konuşmak isteyeceğimi şimdi bir kez daha ayrımsıyorum.

"Ve belki de bu notlar" diyorum ama; önlemekte zorlandığım bir tedirginlik adına "bu bölük pörçük notlar sanki çok şeyi değiştirecekti" diyebiliyorum.

Eşref Bey'i o çok iyi tanıdığım buruk gülümsemesiyle bir kez daha yakalıyorum o zaman da: Öy-

küler, şiirler ya da gizlide kalmış herhangi bir yaşantının hikayesi olabilecek metinlere bu denli çok umut bağlanmalı mıydı gerçekten? Kaçış yolları her zaman bulunabilir miydi? Böylesi durumlarda hemen hemen her yola çıkış bir küçük umutla özdeş olabilirdi. Elle tutulabilir bir şeyler yaratmak için göze alınabilen çabalar vardı ne de olsa; çünkü artık korkmadan kendinize dönebilirdiniz.

Sırası gelmişken Eşref Bey'in bana o akşam bırakmış olduğu metin parçacıklarını anlık kimi duygularımın eseri olarak görmekle yetinemeyeceğimi söylemeliyim. Bölük pörçük bölümlerden oluşmuş gibi görünen bu uzun yazının biraz dikkatli, biraz da iyiniyetli bir incelenmesinden hocanın şairliği, edebiyat öğretmenliği ve uyumsuzluğuyla yetinmeyip hani neredeyse tüm ömrü süresince enikonu zorlu bir romana gönüllendiği rahatlıkla anlaşılabiliyor ne de olsa. Eşref Bey bu notlarında sık sık yaşamaya mahkum olduğu evden, her biçimini dile getirmek istediği dört duvarından, çevresindeki tüm nesnelerin zamanla yaşanırlık kazanmasından, yazma eylemini yaşamsal bir gereksinimmişçesine sürdürmek isteyişinin nedenini bir türlü anlayamıyor oluşundan, hep kendine dönmenin kırgınlığından, bir nesnenin durup dururken bir anıyı çağrıştırmasının neden olduğu sıkıntıdan, ayrılıklardan, aldanmalardan, puştluklardan ve tüm ayı-

lıklardan, korkuyla beklenmedik anlarda karşılaşı-vermekten, boşvermekten, arkaya atmaktan, akşam yemeklerini erteleyebilmekten ve hedefe hiçbir zaman ulaşamamaktan dem vuruyor, paragraflardan, hiçbir halta yaramayacak çevre ve kişi betimlemelerinden, noktalama işaretlerinden, okuduğu kitaplardan yola çıkarak tuttuğu notlardan, realistik ve natüralistik herzelerden medet umuyor, ama bütün bunları yaparken, gerçek çıkmazının ayrımına ne yazık ki bir türlü varamıyordu. Ömrü ve başarısız yazarlığı (!?) süresince bir uyumsuz olmanın tüm biçimlerini yaşamış ve besbelli farkında olmaksızın dile getirmişti 'hocamız'.

Meselenin bu aşamasında benzeri bir çıkmazın bambaşka bir coğrafyada günün birinde gerçekten anlatmak isteyebileceğim bir serüvenin en önemli kişilerinden biri olarak gördüğüm Raşel tarafından da yaşanmış olduğunu söylemeyi gereksiniyorum. Eşref Bey'in notları arasında bulduğum birkaç fotoğrafla, bambaşka bir coğrafyadan yıllar önce yazılmışa benzeyen sözcüklerden böylesi bir sonucu uzun uzadıya düşünmeksizin çıkarsayabilmek olası. Raşel'in mektupları kimi ortak duyguların eskisi gibi yaşanamayacak olmasından kaynaklanan bir hüzünle anlam kazanıyor. Eşref Bey için hissettiklerini, bambaşka topraklara göçetmek zorunda kalmış İstanbul'lu bir Yahudinin doğup büyüdüğü top-

raklar için er ya da geç duyabileceği hasreti, geleneklerin ve toplumsal anlaşmaların ardında gizli olan ikiyüzlülükleri elinden geldiğince dile getirmeye çalışıyor Raşel; kimi yüzeysellikler adına genç yaşında ödemek zorunda bırakıldığı bedelin o günlerdeki sonuçlarıyla bir küçük isyanı da göze alarak ödeşmeye kalkışıyor.

Tüm bu meseleler beni elbette bu ilginç kadına yaklaştıracaktı ama kimi gerçeklerin üzerine gidebilmem için de çok uzun bir sürenin geçmesi gerekecekti. Yapı, Eşref Bey'le birçok ortak duyguyu paylaştığım o akşamdan yıllar sonra tamamlanacaktı anlayacağınız. Bu bağlamda da hiçbir şey zaman kadar önemli değildi; kimi duyguların anlatımı aceleye hiç gelemiyordu.

Okul günlerinin bir şekilde geride bırakılabildiği günler de geldi sonra. Eve bir akşam vakti dolan kızıllığın anısını yıllar sonrasma hiç eksilmeyen bir hüzünle taşıyan çocuk da günün birinde büyüdü ve bambaşka iklimlerde güneşin batışının ne denli değişik ve güzel olabileceğini gördü. Sokağın kendine özgü şiirini kendine göre anlamaya çalıştı ve her yeni aşkın her yeni ayrılığa nasıl ulanabileceğini gördü. Bir sevgilide her şeye karşın bir şeyler bırakabilecek olmanın güzelliğini düşündü sonra; anlatabilmenin biçimlerini denedi...

Raşel'in bendeki hikayesine işte tüm bu küçük

yaşamalardan ve sorgulamalardan sonra sıra gelecekti. Bir küçük hikayeyle birçok anı ve ilişki anlam kazanabilirdi sanımca ve ben günün birinde, bambaşka bir coğrafyada yepyeni bir umudun şiirine açılmak isteyecektim.

Dilini ve insanlarını enikonu yabancıladığım bir şehre yıllar sonra ulaşıyorum bu yüzden; çok uzun olmayan bir arayıştan sonra, taksi şöförünün de yardımıyla bulduğum bu apartman eskisinin girişinde çok eski bir hikayenin izini her şeye karşın sürebilmek isteyişimin sevincini itiraf etmek istiyorum kendime. İçimi, tanımlamakta enikonu zorlandığım bir ürperti kaplıyor; Eşref Bey'i, o uzun akşamı ve çocukluğumun Sıracevizler'ini ne denli geride bırakmış olabileceğimi bile düşünemez oluyorum. Bir eksiklik var diyorum kendi kendime; Eşref Bey'in yaşamında buncasına derin izler bırakmış olan bu hikayeyi olayın ikinci başkisisi olan Raşel'in ağzından dinlememiş olmaktan kaynaklanan bir eksiklik. Loş merdivenler, hafiften yıpranmış tahta kapılar ve bu kapıların ardında günün hemen her saatinde sıcak olabileceğini tahmin ettiğim odaların hayali görüntüsü bendeki Ortadoğu imgesinin hiç beklemediğim bir anda gerçekleşeyazmasını sağlıyor. Kapıların ardından hiç anlamadığım bir dilden konuşmalar çalınıyor kulağıma. Bu konuşmaların şeklinden birtakım anlamlar çıkarmaya ça-

lışıyorum. Bu arada, ikinci kata geldiğimde, kapılardan birinin açık olduğunu ayrımsıyorum. Enikonu yaşlı bir adam, yatağına uzanmış, odaya sızan günışığına karşın oldukça güçlü bir lambanın ışığında bir kitap okuyor. Adama dikkatle bakıyor ve yaşadığı bu dünyanın çok ötesinde bir dünya da olmalı diye düşünüyorum. Çıkarabileceğim olası bir gürültüden rahatsız olmayacağını, dahası beni hiç duyamayacağını hissediyorum. Gözlerim o anda odasında dolaşıyor. Bir yatak. Bir komodin. Bir lamba ışığı, birkaç kitap. Aradan geçen onca zamana karşın Eşref Bey'in görüntüsünün bende yaşamaya devam ettiğini düşünüveriyorum o anda, kimi insanların değişik iklimlerde ve zaman dilimlerinde eşdeş bir yaşamayı paylaşıyor olabileceklerini ayrımsıyorum. Bir küçük sevinç doluyor içime. Ve bu keşiften sonra sanki biraz rahatlar gibi oluyorum. Yüzünden oldukça derin bir acının ifadesini yakaladığım bu adamla nedense o anda Fransızca konuşmak geliyor içimden ve kendisine Raşel Algrante'nin burada oturup oturmadığını soruyorum. Hiç şaşırmamışcasına bana bakıyor, son derece temiz bir Fransızcayla ve her şey olağanmışçasına kim olduğumu soruyor. Adımı, İstanbul'dan bu şehre geçici bir süre için geldiğimi ve çok eski bir hikayenin izini biraz da umutsuzcasına sürdüğümü söylüyorum. Gülümsüyor yaşlı adam.

"Yukarıdaki çatı katında oturuyor" diyor "sizi bekleyeli yıllar oldu".

"Biraz da şu börekten alsaydınız" diyor Raşel "yarın bizim gelin hanım gelecek. Türk yemeklerine bayılıyor, bunları biraz da onun için hazırladım. Size başka şeyler de ikram etmek isterdim ama..."

"Her şey çok güzel" diyorum. "Buraya geldiğimde inanın sizi bulup bulamayacağımı bile bilmiyordum. Hiç beklemediğiniz bir anda geliveren davetsiz bir misafir için bundan fazlası olmamalıydı zaten. Ama karşıma çıktığınızda birçok şeyin hayalimdekileri gerçekleştirebileceğini gördüm. Eşref Bey'in anlattıklarından sizi zaten çok iyi tanımış gibiydim. O günlerde küçücük dünyamızın her şeyiyle aramızda yaşayan bir ferdi gibiydiniz."

"Eşref'le çok güzel günler yaşadık" diyor bunun üzerine Raşel "onun sayesinde çok şey öğrendim, çok kitap okudum; oradaki hayatım ve bu güzel dille bağlarımı kendime göre hiçbir zaman koparmamaya gayret ettim. Ama arada sırada, birçok kararımızın bedelini çok ağır bir şekilde ödedikten yıllar sonra o günlerde sonuna kadar direnmeyi ve hayır demeyi de bilmeliydik diyorum şimdi kendi kendime. O zaman belki de birçok olay çok farklı bir şekilde gerçekleşebilirdi. Bütün bunları düşündüğümdeyse güçsüzlüğümüz ve birbirimizden destek almaya çalışmamız geliyor aklıma: Eşref şiirlerini

ilk bana okurdu. Birçok kez annemden babamdan habersiz Aşiyan'a kaçtığımız ve orada geleceğimiz adına hayaller kurduğumuz olurdu. Delilik işte. Biraz benim gençliğim, biraz da Eşref'in çılgınlıkları. O zamanlar genç ve güzeldim."

"Şimdiyse etkileyici ve yaşınız için ne kadar da iyisiniz denilebileceklerden" diyorum.

Gülümsüyor Raşel, "Eşref'in sizi niçin bu kadar çok sevdiğini anlayabiliyorum" diyor. "Aslına bakacak olursanız" diye devam ediyor sonra "bizim hikayemiz o zamanlarda birçok kişiyi rahatsız etmişti. Kimilerine göre çok hatalıydım, kimilerine göre yaşadıklarımızın pek de öyle olağanüstü bir yönü yoktu ama..."

Raşel'in bu aşamada uzun bir geriye dönüşü bu kez de benim için, o eski günlerin hatırına göze alabileceğini hissediyorum. Şimdi her şey sözcüklere, anlatılabilmesi, paylaşılabilmesi güç suskunluklara, bir kahve kokusuna, sigara yakmalara ve serin, tatlı bir rüzgâra kalabilecek diyorum kendi kendime; Raşel'in sesinin yıllar önce dinleyip içimde tüm sıcaklığıyla barındırdığım bir sesle eninde sonunda birleşebileceğini umutlar gibi oluyorum. Artık susmak ve tüm çağrışımlara doğru kendince bir esriklikle yol alabilmek geliyor içimden.

"... O ilişkiden bana kalanların" diye sürdürüyor Raşel "apayrı bir yeri oldu hayatımda. Aradan

şimdi eğer yanılmıyorsam yirmisekiz yıl geçti. Yirmisekiz yıl süresince hiç şüphe yok ki hepimiz bu hayattan kendi payımıza düşeni aldık. Ve gün geldi, kimi sevdiklerimizden istesek de istemesek de ayrılmak zorunda kaldık. Buraya geldiğim günlerde geride bıraktığım hayata bir daha dönemeyeceğime iyiden iyiye inandırmıştım kendimi. O daracık sokakları, Boğazın denizini, macunculari, kağıt helvacıları, İstinye'deki balıkçıları, Emirgân'daki çay bahçesini, kısacası sevgili İstanbul'u İstanbul yapanları sanırım artık hiç göremeyecektim. Beni burada yepyeni bir hayatın beklediği düşüncesine kendimi alıştırmam pek de öyle kolay olmadı. Her şey bir yana bizleri bu ülkede hiç kimse beklemiyordu. Ufak bir parfümeri dükkanı olan ve bizleri ancak kıt kanaat geçindirebilen, sonralarıysa biraz Eşref'le olan ilişkimin gelişmesiyle çevresinden gelen baskılardan, biraz da işlerinin giderek bozulmasından yılan babacığım bizleri altı yedi eylül olaylarından kısa bir süre sonra buralara getirdi ve kırkaltı yaşından sonra kireç ocaklarında çalışmayı göze aldı. Günün belirli saatlerinde birkaç metrelik bir çukura inmek zorunda kalan babama ustası birkaç kere 'Hey Rafael! Yaşıyor musun?' diye sorardı ve bu cümle bizim İbranice'de ilk öğrendiğimiz cümlelerden biriydi. Aşağı yukarı dört yıl barakalarda yaşadık. Tuvalet evimizin dışındaydı ve gece

kimi zaman ayaza çaldığında ihtiyacımızı elimizden geldiğince gidermemeye çalışırdık. Ama sonra birçok şey yavaş yavaş düzelmeye başladı. Her geçen günle birlikte eski günlerimizi aramaz olduk. Bu gördüğünüz küçük daire bizlere bir süre sonra devlet tarafından verildi. O zamanlar çevremizdeki caddeler bu kadar gelişmemişti ve mültecilere bugün sağlanan olanaklar sağlanamıyordu. O günleri düşündükçe şimdi şehrin merkezinde sayılabilecek bir yerde oturmaktan küçük de olsa bir mutluluk duyabiliyor insan. Arada sırada, savaşın biraz olsun unutulabileceği ve herkesin tatil günlerinin coşkusunu doyasıya yaşamak istediği cuma akşamlarında çevredeki kahvelerin birinde ya da bir sinemada biraz vakit geçirmeye çalışıyoruz. Buradaki yaşama biçimini eskisi kadar yadırgamıyorum artık. Ne de olsa bu ülkede İstanbul'da yaşadığımdan daha uzun bir süre yaşadım. Ama bu maceraya çıktığımız günlerde benimle birlikte buraya gelenlerin hiçbiri yaşamıyor artık. Babam bu iklime ve bu yeni hayata uyum sağlayamadı ve biz buraya geldikten altı yıl sonra öldü. Kendisine çok şeyiyle bağlı olan annemiyse iki yıl önce kaybettim. Sizi karşılayan genç adamsa benim oğlumdu. Kısa süren, mutsuz ve sonuçsuz olacağı tâ başından beri belli olan bir evlilikten geriye kalan tek değerli armağan. Kendimizi birbirimize yakın hissettiğimiz zaman-

larda ona o unutamadığım denizi, genç kızlık günlerimi, Sıracevizler Sokağı'ndaki o koskoca apartmanları, aydınlıktan gelen yemek kokularını, dilimi ve çaresizliklerimi anlatmaya çalıştım. Evet, anlatmaya çalıştım diyebilirim ancak ve sanırım en doğrusu bu. Çünkü ortak duygulardan gelinmediği sürece hiçbir şeyin gerçek anlamda paylaşılabileceğine inanmıyorum ben. Bir akşam çöküyor örneğin. Şu gördüğünüz balkonda hiç kimseyle konuşmaksızın, yapayalnız oturup, yaşamakta olduğumuz günleri ve belli belirsiz geleceğimi düşündüğüm oluyor. Hiçbir şeyi eskisi kadar tasa etmemem gerektiğini getiriyorum aklıma. Kimi tutkuları artık yaşayamayacağımı, kimi çılgınlıklarıysa göze alamayacağımı hissediyorum. Bizden sonraki kuşakların burada çok farklı olanaklar bulabileceklerini farkediyorum. Ve bütün bunları düşündüğümde benliğimi yeni bir sevinç kaplayabiliyor. Ama gene de içime yerleşekalan bir eksiklik var ve bu eksiklik etkisini hep sürdürecek diyorum kendi kendime. Susuyorum. Çünkü kimi şeyleri bir 'yabancıyla' bir kez daha paylaşamayacağım düşüncesini bir kez daha hatırlıyorum.

Kimi ayrıntıların ne denli ulaşılmaz olabileceklerini farkediyorum o zamanlarda. Geçmişimin uzak, hafif silik günleri... Yoksa her şeyi bitmek tükenmek bilmeyen bu hasret mi güzelleştirmişti?..

Emirgân'a bir sabah doğuyor örneğin. Ya da ailemle birlikte Büyükdere'ye gitmiş, o nefis pudra şekerli böreği aldıktan sonra sabah çayı için Kireçburnu'na uzanmışız. Sakin, serin bir cumartesi sabahı. Orada bizim Şişli'den birkaç tanıdığa rastlıyoruz. Masmavi denizin kıyısında, demli buruk bir çay içerken gündelik tasa ve sevinçlerden sözediyoruz. Babam cuma akşamları eve kahvaltılık bir şeyler getiriyor. Biraz macar salamı, biraz yeşil zeytin, biraz biberli kaşar peyniri falan filan. Yarın güzel bir gün olacak diyorum. Yarın, havanın güzel olması durumunda Büyükada'ya gidebileceğimizi söylüyor babam. Büyükada'ya amcamların evine gidip güzel bir haftasonu geçirebiliriz. Amcamla arasındaki meseleden bana hiç sözetmiyor babam. Kimi şeyleri annemle yaptığı gizli konuşmalardan anlamaya çalışıyorum. Annem babama amcamın yanında çalışması gerektiğini söylüyor. Söylediklerini anlamayayım diye aralarında bizim İspanyolcayla konuşuyorlar ama bu dili çoktan sökmüş bulunduğumu nedense bir türlü farkedemiyorlar. Bir süre için herkesin kaprislerine katlanılabileceğini anlatmaya çalışıyor annem. Drahomasını düşünmek zorunda olduğu bir kızı ve hepimizin geleceği varmış. Ve biz belimizi ancak böyle doğrultabilirmişiz. Ama babam amcamın babaanneme yaptıklarını bir türlü affedemiyor, hayatta paradan da mühim şeyler var-

dır diyor. Babam bu sözleriyle akranlarının arasından aniden sivriliveriyor gözlerimde, bazı yenilgilerin ardında büyük zaferler vardır diyorum kendi kendime. Ama gene de o haftasonu gidiyoruz Büyükada'ya. Orası bana her şeyden önce 'Debarkader'i, lakerdacı Avram'ı, kuru bok kokusunu ve birlikte gezmeleri hatırlatıyor. Amcamların evine faytonla gitmeye can atıyorum. Babam kırmıyor hatırımı. Sonra başka bir zaman oluyor, bambaşka bir yaşantıyı anımsayıveriyorum. Beyoğlu'ndaki sinemalarda sabah onbir seansları. Annem gelmiyor bizimle. Sinema çıkışlarında babam bana içi keştane dolu, fare şeklindeki küçük pastalardan alıyor. Ben bir genç kızken bile böyle bir pasta yediğimde çocuklar gibi seviniyorum. Ve bütün bunların yanında ya da bunlarla birlikte vakti zamanı geldiğinde susabilmeyi de bilebilmek, küçük hayallerle küçük pırlantalar, ucuza kapatılabilecek vizon mantolar, kolejler, bozuk Fransızcalar, senetler, kolay kolay değişemeyecek mahalleler ve giderek bozulan bir İspanyolcayı bir şekilde yaşamak, mümkün olduğunca paylaşmaya mecbur olmak da var. Her şey kendine göre, bambaşka bir yaşantıya ya da çağrışıma uç veriyordu..."

"İstanbul'u böyle hatırlamanızın" diyorum "anlaşılabilir, açıklanabilir bir güzelliği var. Ama her

şeyin zamanla değiştiğini, dahası değişmeye mecbur olduğunu da söylemem gerekiyor."

"Sıracevizler de mi çok değişti?" diye soruyor Raşel.

"Evet, örneğin sokak artık çok aşağılara uzandı" diyorum "işyerleriyle fabrikalar meskenlere doğru yürüyor. Kervan Sineması kapanalı yıllar oluyor. İnsanlar kendilerine yeni mahalleler bulmanın sevdasına düştüler."

"Ya Eşref?" diye soruyor bunun üzerine Raşel. Ama gerisini onca zaman ve yaşantıya karşın getiremiyor. Birtakım olasılıklarla ne denli çok yaşanmış olunabildiğini düşünüyor belki; aklına uzun süredir beklendik bir sorunun çağrıştırdıklarıyla zorunlu ölümleri ve ayrılıkları getirebiliyor. Bir küçük heyecan, bir tedirginlik diyorum o anda kendi kendime. Eski bir sevgili hiç beklemediğiniz bir anda düşüverir hayatınıza. Bir isim midir yıllarca saklanan, bir ses, bir koku ya da yalnızca bir telefon numarası mıdır? Yıpranmış onca duyguya ve ayrı insanlarda yaşanmış onca olasılığa karşın kimi soruları sormak istersiniz. Ama bir eski sevgili bir eski yenilgidir büyük bir olasılıkla. Korkarsınız, vazgeçiverirsiniz o zaman da, sorunlarınızla başbaşa kalırsınız.

"Kendisini son gördüğüm günlerde susmayı tercih ediyordu" diyorum. İnsanlara güvenini iyiden

iyiye yitirmişti. Evlendi. Ailesi, umutları, durmaksızın değişen sorunları oldu. Yalnız okulda değil, aklınıza gelebilecek birçok konuda öğretmenim olduğu yıllarda hep bir şeyler yazdı ama hiçbir şey yayınlamadı. Ama sizi çok sık hatırladı inanın. Hayatında yeri doldurulamayacak bir yere sahiptiniz".

Çaresizlikler ve küçük pişmanlıklarla özdeş yolculuklar geliyor o anda aklıma. Her ikimizi de birbirimizden kısa bir sessizlik ayırıyor. Ama bu ülkedeki zor ve uzun yaşantısına karşın unutamadığı, dahası geliştirmişe benzediği Türkçesiyle sözü yeniden alıyor Raşel:

"İstanbul'a gitmek beni biraz da bu yüzden korkutuyor" diyor. "Her şeyin o günlerde bıraktığım gibi kalmasını ve hayalimde hep öyle yaşamasını istiyorum. Böylesi sanki çok daha güzel. Nasıl olsa çaresizliğimiz var. Biz bazı küçük isyanların bedelini çok ağır ödeyenlerdendik. Yapmayı düşündüğümüz yalnızca alışılagelmişin ya da bizlere önerilenin dışında bir küçük adım atmaktı."

"Garip" diyorum bu durumda Raşel'e "kendisini gördüğüm son akşamda Eşref Bey de aynı şeyleri söylemişti. Bütün bunlar bir ömür boyu katlanılan acıların belki de boşuna çekilmediğini kanıtlıyor."

"Şimdi bunlara boşverin" diyor ama Raşel "bakın kahvenizi de bitirmediniz. Neyse. Size bir teklifim olacak. Şu mayıs geceleri bizim buralarda çok

güzel olur. Gelin şimdi kıyıya doğru yürüyelim. Deniz hafiften dalgalıdır bu gece. Hiç konuşmadan kıyı boyunca yürürüz biraz. Sonra birbirimize, tabii isterseniz, ne düşündüğümüzü anlatırız. Gecenin bu ilerlemiş vaktinde oldukça tenhadır oraları. Nicedir genç bir adamla dolaşmadım o kıyıda. Ne olur kırmayın beni."

Raşel'in hafiften çapkın bakışlarına bir küçük gülümsemeyle karşılık vermeye çalışarak,

"Deniz her yerde güzeldir" diyorum "Bu gece için bundan güzel bir bitimi zaten düşünemezdim."

Yabancı bir ülkede, bir apartman eskisinin dördüncü katından, vakit geceyarısını çoktan geçmişken, yaşı tahminime göre elliyi çoktan geçmiş bir kadının teşvikiyle inip görüntüsü ne olursa olsun bir deniz kıyısında dolaşabilmek... Yaşamasını ve anlamasını bilen insanın hayatında yakalayabileceği unutulmaz ayrıntılardan biri daha diyorum şimdi kendi kendime. Onca acıya ve düşkırıklığına karşın yaşanılan günleri güzelleştirebilen, dayanılır kılabilen bir ayrıntı. Merdivenleri fazla ses çıkarmamaya gayret ederek iniyoruz. Karanlık apartmana alt kattan kuvvetli bir ışık sızıyor. Burada ilk kez kitap okurken gördüğüm ve Raşel'den laf arasında öğrenebildiğim kadarıyla Bükreş Üniversitesinde Roman Dilleri profesörüyken muhalif düşünceleri yüzünden ülkesini terketmek zorunda kalan

Mösyö Leibowitz'in ışığı. O da bambaşka ve çok uzun bir hikayedir demişti Raşel. Buraya gelen, belli bir yaştaki hemen hemen her insanın kendine göre uzun bir hikayesi vardı.

"Leibowitz çok yakında kör olacak" diyor o anda Raşel. "Doktorlar bunun kaçınılmaz olduğunu söylüyor. Bu körlük yaştan olduğu kadar iklimden de olabilirmiş ve nispeten daha soğuk bir ülkede yaşaması bu karanlığı biraz geciktirebilirmiş. Ama ne yazık ki burası onun son durağı. Artık gidebileceği hiçbir yer kalmadı çünkü. Şimdi hayatındaki bu en büyük çıkmazı, geriye kalacak yıllarında bol bol düşünebilmek için hani nerdeyse durmaksızın kitap okuyarak aşmaya çalışıyor. Ve ışığı her geçen gün biraz daha azalıyor..."

Mösyö Leibowitz'in kapısına geldiğimizdeyse içeriden gelen hafif horlama sesine kulak kabartarak, biraz kırgın, biraz da sevecen "Gene uyuyakalmış" diyor ve biraz beklememi işaretliyor. Kapıyı açıp içeri giriyor, Mösyö Leibowitz'in elindeki kitabı alıp yastığını düzeltiyor, üstünü örtüp ışığını söndürüyor. Ayrılmadan önce ona İbranice bir şeyler söylüyor. Belli belirsiz bir karşılık vermeye çalışıyor Mösyö Leibowitz. Raşel kısa bir süreliğine orada kalıyor. Fısıldaşarak konuşuyorlar. İşte o anda hayatın her şeye karşın şöyle ya da böyle devam ettiğini, çok ayrı dünyalardan bambaşka ilişkiler-

den gelen insanların, niteliği ne olursa olsun zorunlu bir çıkmazda, birbirlerine karşı zorunlu bir can-yoldaşlığını göze alabileceklerini ve kimi tutkuları da aşabilecek bambaşka duyguların varolabileceğini ayrımsıyorum. Bu mayıs gecesinde havanın bir süre sonra ayaza çalabileceğimi düşünmek istiyorum sonra.

"Değişik bir adım" diyor Raşel. "İşte bu çok önemliydi. Ama sonuç ve bulunduğumuz yer ne olursa olsun Eşref'le olan ilişkimizden o günlerde her ikimiz de birer harabe olarak çıktık."

Güneş iyiden iyiye kaybolmaya yüz tutuyor artık. Akşam çöküyor. "Raşel'le kaç günü ve sevinci kelimenin tam anlamıyla paylaşabilmiş olduğumu artık hatırlayamıyorum" diyor Eşref Bey. "Ama yaşadığımız onca olaya karşın kimi küçük sevinçleri ben hep kendime göre sürdürebilmek istedim. Sustum, konuşamadım kimileyin. Ve her şey hayatımdaki doğal yerine kavuştu zamanla. İnsan kimi ayrılıklar ve hasretlerle de yaşayabiliyordu. Raşel'le kaç şiiri ve şarkıyı kelimenin tam anlamıyla paylaşmış olabileceğimi artık hatırlayamıyorum. Ama ilişkimizin daha çok gelişmesinden tedirgin olan ailesiyle İsrail'e gitmeye mecbur kaldığı o son günün akşamında bakışlarında yakalayabildiğim çaresizlik daha dünmüş gibi hatırımda. Zamana dayanan gö-

rüntüler de vardı yani hayatımda. Hiçbir şey peşimi istediğimce bırakmadı."

Güneş ve bir akşamın giderek artan kızıllığı. Eşref Bey için artık her şey bir anımsamadan ibaretti. Kendisiyle sanırım bu yüzden bir insan olmaktan ve kimi insanlara hiçbir zaman tam anlamıyla ulaşamamaktan sözettik o akşam; ayrılıkların kaçınılmazlığını kendimize göre yorumlamaya çalıştık.

"Günün birinde" demişti sonra, "eğer onlara gidebilirsen kendisini hâlâ kapkara saçları ve koyu yeşil elbisesiyle hatırladığımı söyle. Gerisini nasıl olsa anlayabilecek. Biz hep nafile bir sevdanın peşinde koşanlardandık".

Nafile bir sevdanın ardından hani neredeyse bir ömür boyu koşabilmek. Eşref Bey'i o akşamdan sonra görmeyecek, Raşel'leyse yıllar sonra Tel-Aviv'deki bir apartman dairesinin balkonunda hiç dinmeyecek bir hasreti uzun uzadıya konuşacaktım.

Aradan şimdi çok uzun bir zaman geçtiğini söylemekle yetineceğim. Artık birçok şey geride kaldı. Kimi hayallerin çok daha kolay kurulabildiği çocukluğumun ve ilk gençlik yıllarımın o küçücük dünyasından bugüne istesem de istemesem de getirebildiğim renkler, sesler ve görüntüler var gene de. Akşamın yavaş yavaş çöktüğü kimi yalnızlık zamanların-

da hayalimde birçok açıdan derin izler bırakmış olan bu görüntülerin hikayesini yazmak isteyip istemeyeceğimiyse artık her zamankinden fazla düşünüyorum (Biraz Şişli biraz da eski sokaklar diyorum kendi kendime; Eşref Bey'le Raşel, İstanbul'la Tel-Aviv geliyor hatırıma. Kimi çağrışımlara güvenebileceğime inanır gibi oluyorum). Kendileriyle birçok duyguyu gerçek anlamda paylaşabildiğim zaman dilimlerinde o insanlardan bana kalan sözcük, özlem ve sığınak da vardı ne de olsa. Bu yaşantılardan birer hikaye kahramanı çıkarıp çıkaramayacağımı elbette zaman gösterecek. Eşref Bey'in bana büyük umutlarla teslim ettiği notlarından, bir anahtar kişi olarak Mösyö Leibowitz'den ve bizim mahallenin bende bıraktıklarından yararlanıp yararlanmayacağımıysa şimdi hiç bilemiyorum. Ben bu aşamada yalnızca Eşref Bey'in, yıllar önce tahmin ettiği gibi, eninde sonunda kaçınılmaz bir çıkmaza sürüklendiğini, bu çıkmazınsa her şeyden önce kendisinden ve kendi kendisiyle farkında olmaksızın bir mücadeleye girmek istemesinden kaynaklandığını söylemek istiyorum. Ama korkarım böylesi bir çıkmaz benzeri açmazları yaşamak zorunda bırakılan hemen hemen her uyumsuz için görünürdeki değişebilirliklere karşın sapına kadar geçerli. Artık ne yerli yersiz sözcüklere ne de bir karakter yaratmak için harcanabilecek yapay çabalara gerek

vardır bu durumda. Kimi kararların istense de istenmese de alınabileceği günler de geliyor ya, bu yeter. Ben buna her şeyden önce küçük bir çağrı diyebilmekten yanayım. Bir sınamalar ve sorgulanmalar dizisi. Her şeye rağmen bir kez daha başlıyoruz diyebilmek için. Bir erteleme ya da bir küçücük çağrı. Siz bu çağrının neresindesiniz dersiniz?

İstanbul, Aralık 1989

Sonra birden o denize bir türlü gidememeleri anımsadım. Ne büyük saplantıymış deniz, tuttum, düşündüm, çıkaramadım. Şimdi Bağdat Caddesi, Budak Sineması, Anadolu-Rock, Cem Karaca, Timur Selçuk, arka sokaklardaki esrar satıcıları, uzun saçlılar, zorunlu özentiler ve yanlış cinsellikler hep birbirine karışıyor. Bağdat Caddesi'nden tank sesleri geliyor sonra. Kulağımda şimdi bir uğultu, belli belirsiz bir tedirginlik bir 12 Mart sonrası. Sonra neden bilmem o küçük başörtülü kızı anımsıyorum. Eski, çok uzak bir sokağa hâlâ unutamadığım bir yağmur yağıyor. Pencereye vuran o yağmur damlaları: Anılar diyorum kendi kendime, eski bir hikayeye, giderek bir düşe, bir yalana alınıyorum.

Mevsimlerin Durduramadığı

İstanbul

1978 - 80 - 89 - 90

Siz hiç yıldızlarla konuşmayı denediniz mi? Ben denedim. Bu işi bir oyuna dönüştürüp, kimi belâlı gecelerde sabahı kolay edebilmeyi başardım böylelikle; yaşanabilecek olası çıkmazların ne denli dayanılır olabileceklerini ayrımsadım. Bana böylesi bir tutum için pek de hoş sayılamayabilecek nitelikler yakıştırılabilir biliyorum. Ama yakıştırmalar ne olursa olsun, yabana atılır bir keşif değil bu inanın. Bu tutumunuza bir süreklilik kazandırdığınızda kandırmacalardan yana da olsa yepyeni bir çıkış kapısının varlığından er ya da geç haberdar olabiliyorsunuz çünkü ve sessizliğinizin tam anlamıyla bir sessizlik olmadığını eninde sonunda anlayıveriyorsunuz. Anılar size eşlik edebiliyor ama yaşadığınız bu dünyanın çok ötesinde bir yolculuğa da çıkabiliyorsunuz. Birkaç eski dost geliyor böylelikle yanınıza

ve ben çok uzak bir zamanda Eşref Bey'in bana söylemiş olduklarını anımsıyorum: Hayatta ya çok yalnız ya da çok kalabalık olacaktım ben ve insan ilişkilerinde hiçbir şeyin ortasını tam anlamıyla bulamayacaktım. Ama kendisini tanıyanların çok iyi bildiği gibi Eşref Bey ciddi yanılmaların insanıydı; geleceğimle ilgili bu tahmininde de pek haklı çıkabildiği söylenemezdi. Çünkü bugüne kadarki yaşantımda doğrusunu söylemek gerekirse bunların her ikisi de olmayı başardım ben. Garip garip ayrıntıları sürekli olarak mesele yapmaktan yana kalabalık, insanlardan yanaysa hep yalnız oldum. Bu da benim yazar olmayı düşlemem için yeterli bir neden olarak kabul edilebilirdi. Başlangıçta her şey bir oyun gibiydi ama. O zamanlar hemen hemen her düşkırıklığının kaleme alınabileceğini zannediyor, insanlara, özellikle de olası sevgililerime anlatamadıklarımı küçücük metin parçacıklarıyla dile getirebileceğim umuduna kapılıyordum. Yazının yaşamın olsa olsa bir izdüşümü olabileceğini anlamam içinse yılların geçmesi gerekti. Dahası da vardı: Anlatmak istediklerinizin birer hayalet gibi ardınızdan gelmemesi gerekiyordu. Aksi halde olası bir yazının tuzaklarında rahatlıkla kaybolabilir ve bir daha geri dönmeyebilirdiniz.

Bu aşamadan sonra yazdığım hikayeyse birçok yaşantının ve yürekli geriye dönüşün ürünüydü.

İçinde o eski günlere birçok gönderme vardı elbette ve her şeyden önemlisi pek de o kadar sevmediğim o geçmişle ciddi bir hesaplaşmaya girişmiş, kimi insanlaraysa biraz da istediğim bir yaşantıyı yakıştırmanın mutluluğunu gizliden gizliye yaşamaya çalışmıştım. Hikaye bittiğinde öylesine keyifliydim ki garip garip umutlara kapılarak bir yarışmaya katılmayı bile düşündüm. Ama iki araştırma kitabımı yayınlama bedbahtlığını yaşamış külyutmaz editörümün bu yazdıklarımla ilgili düşünceleri yüreklendirmekten, umutlandırmaktan çok, cesaret kırar nitelikteydi. Olay örgüsü, anlatılan kişiler ve en mühimi zaman boyutu düşünüldüğünde bu hikaye her şeyden önce 'aceleye getirilmiş bir metin' olarak nitelendirilebilir ve bir romana dönüştürülemediğinden 'kaçırılmış bir fırsat' olarak değerlendirilebilirdi. Kendisine romanı hikayeden daha üstün bir tür olarak görmediğimi, dahası hikaye dahil tüm metinler için belirli bir sınırlama ya da tanımlama getirmenin sanıldığı kadar kolay olamayacağını söylemek bile istemedim. Hazır reçeteler ve klişelerle savaşmaktan vazgeçeli yıllar olmuştu ne de olsa. Kimi mekanlarla bu mekanların çağrıştırabileceği yaşantıların yeterince irdelenmediği de söylenebilirdi. Ama beklenmedik sözcüklerin, beklenmedik zamanlarda uyandırabileceği bir sözcük fırtınası vardı, bunu biliyordum ve bu gerçeğe yo-

lun herhangi bir yerinde güvenebileceğim inancındaydım. Okuyucunun hikayedeki trajik sona yeterince hazırlanmadığı görüşüne gelince, ölüm ve sonrasına hazırlıkların, umarsızlıkların, intiharın... neyse bunları nasıl olsa günün birinde okuyacaksınız. Yaşadığım günlerde de olabilir bu, yaşamadığım günlerde de. Önemli olan sözcükler aracılığıyla da olsa birkaç uzak ama gerçek dosta ulaşabilmek; fotoğraflarla gülümsemenin ya da umutları boş yere istif etmenin dışında bir şeyler yapabilmek yani. Ya da bir diğer deyişle yıldızlarla konuşmak gibisinden bir mesele. Kendi küçük fildişi kulesine sığınmışcasına korunaklı ve güvenli. Ama aynı zamanda da sessizce, büyük laflar etmeden, bambaşka bir evrene açılabilme özlemi. Bütün bunlardan sonra geriye çok ufak bir ayrıntı kalıyor: Hikayenin adı 'Mevsimlerin Durduramadığı'ydı. Akıp giden yıllarla değişmeyen duyguların ve görüntülerin beklenmedik anlarda bizleri yoklayıverdiği zamanlar. Bir küçücük sözcük fırtınası. Zamanla çok şey değişik bir anlam kazanacaktı ama bir geçmişi yeniden kurgulayarak anlatmayı gereksinmek de bir umarsızlığın dışavurumu olmalıydı. Erenköy'deki o akşamüstü işte biraz da böylesi bir gereksinimden geliyor aklıma.

"İyi ama" diyor bu durumda Müesser Hanım

"babaanneniz de pek vefasızmış efendim. Ferhunde Hanım öleli..."

hemen hemen üç yıl olmuş evet. Birkaç sözcük, birkaç nesne diyorum kendi kendime; çok eski bir bahçenin kapısından biraz da hazırlıklı olduğum duygularla giriyorum. Babaannemin bir süredir yatalak olduğunu, odasında, kendi küçücük dünyasında eski günlerini zaman zaman sayıklayarak, zaman zaman da bizlerden çok uzaklaşarak andığını, buralaraysa bundan böyle hiç gelemeyeceğini söyleyemiyorum ama. Onca yaşantıdan sonra buralara gelmek isteyişimin nedenini de anlatmakta zorlanabilirim biliyorum. Birçok duygunun kaçınılmaz bir şekilde yokolmaya yüztuttuğunu söyleyebilmek için birçok nedenim var gene de. Örneğin eskisi denli bakımlı değil artık bu bahçe. Yaban otları hemen hemen her yana yürümüş gibi görünüyor. Bir çocukluk ve ilkgençlik öyküsü. Çakıl taşlarını hep yanımda taşımışım. Bir ev, bir bahçe, bir taze incir kokusu diyorum kendi kendime. Bunların tümü evsahiplerimiz Ferhunde Hanımla eşi Yemen Valisi Abdülhak Savaş Bey'in çağrısı için biliyorum. Yeşil ceviz ağaçları, sabahsız geceler, ıhlamur ve adaçayı kokuları, Ethem Efendi'nin köşkü, film çekimleri, Budak Sineması, sandal kiralayamamalar, uzun saçlar, astım nöbetlerim, yanlış umutlamalar, Müesser Hanım ve senelerdir beklendik

bir yolculuğa çıkmak isteyişimle bambaşka bir zamansızlığı deneyebilecek gibiyim bu akşam. Ferhunde Hanım gel diyor şimdi dut zamanıdır ağaçtan meyve yemenin zevkini bir bilebilsen. Abdülhak Savaş Bey anıları, fotoğrafları ve pişmanlıklarıyla çıkıyor karşıma; ateş hattından geriye ateş hattından geriye diyor. Yemen çölleri, Balkanlar, Cihan Harbi, Mütareke yılları ve sonra Cumhuriyet dönemi, çift eşli olmaktan tüm devlet görevlerinden azledilmeler, sonra bir durmak, yalnızca kendinde yaşamaya zorunlu olmak. Her şey kısacık bir sessizlikte birbirine karışıyor. Eskimeye yüz tutmuş bir koltuğun kenarına ilişmişim. Savaş Bey'in paylaşılması güç bir kırgınlığı anlatmakta ne denli zorlandığını ayrımsar gibi oluyorum. Artık çok iyi tanıdığım fotoğraflardan birine takılıyor gözleri. Buralarda hiçbir şey kalmıyor, kalamıyor diyor yıllar geçecek ve biz bu mekandan göçtükten sonra her yanı otlar bürüyecek, meyve ağaçları bir bir kuruyacak foseptik çukurunu ilaçlamaya hiç kimse gelmeyecek ve bu bahçede kahve içmenin zevkini zamanla hiç kimse tadamayacak. Birkaç yıl böyle kalır buraları. Bir süre sonra da o kaçınılmaz yıkım vakti gelir. Bu köhne evin yerini koca koca apartmanlar alır sonra. Biz de tamamiyle yokolup gideriz. Bu mekanda hiçbir şey bırakamadan, hiçbir şekilde kök salamadan... Belki de bir kısır dön-

gü diye geçiriyorum içimden. Görünürdeki değişimlere karşın hiç değişemeyen kurallar, başlangıçlar ve insan ilişkileri varmış gibi geliyor bana. Yıllar hep bu şekilde geçiyor ve Savaş Bey'in o kırgınlığı ömrünün sonuna kadar taşımış olabileceğini düşünüyorum.

Ama ev direnebiliyor her şeye karşın. Buralarda eskilerden bir tek Müesser Hanım kalmış. Arada sırada topuz yaptığı sarı beyaz saçları ve başucundaki olası lavanta kokularıyla geçerliliği kalmamış bir yaşam biçiminin simgesi olarak da görebileceğimiz Müesser Hanım; yorgun, sessiz ve hep bir evlatlık olmanın ezikliğini taşımış olarak. O da bu evle birlikte ölecek ve bu zorlanmış tarihe bir yerinden karışacakmış gibi görünüyor. Yıllar öncesindeki gibi çay içiyoruz şimdi. Bir küçücük masada dolaşıyor bakışlarım: Özenle demlenmiş bir çay, kimi parçaları çoktan kırılmış, yitirilmiş bir fincan takımı ve hep beklenen ama bir türlü gelmeyen konuklar için hazırlanan kekler, kurabiyeler. Biraz zorlasanız bambaşka bir Çehov piyesinden fırlayacaklar sanırdınız. Ama ikindi kahvaltılarının birer küçük tören olduğu zamanları özlemlemenin şimdi ne anlamı var? Artık bu gelenek yalnızca birkaç dostla, o da pek seyrek olarak belki de yalnızca mevsimden mevsime sürdürülebiliyor olmalı. Değişmeyen, değişemeyen tek şeyse Müesser Hanım

gibilerinin bu yanlış yaşama biçimine bir şekild kök salmaya zorunlu kalıyor olması. Gidenler dön memiştir üstüne üstlük ve yalnızlıkla yabancılı her geçen gün biraz daha çok hissedilebilir. Yaşa manın bir çeşit tutsaklık olarak görülebildiği anlar dır bunlar. Müesser Hanım'ın bu ılık ilkyaz akşa mında en çok bu yüzden hüzünlü olabileceğini dü şünüyorum. İçimden bir şeyler söylemek geliyo ama.

"Artık bu hayattan bekleyebileceğim hiçbir şe kalmadı" diyor o aynı anda ve Amerika'dan, Fer hunde Hanım'ın yeğenlerinden gelen mektubu an latırken hafiften buğulanan gözlerini benden gizle meye çalışıyor. Amerika'daki yeğenler bu evin vâ risleri ve gerçek sahipleriyiz demişler çünkü. Bu evin gerçek sahipleri... Yıllar yılı, hani neredeys bir ömür boyu bu evde yaşamış, bu evdeki tüm öz lemlere her şeyini verebilmişken, Ferhunde Ha nım ve Savaş Bey'le küçük bir aile olabilmişken meyveleri toplamak, kışa reçel hazırlamak, belli be lirsiz bir çocukluk döneminden belleklere yılları karşın çöreklenebilecek ne çok anı var derken, di yebilecekken, bu evin gerçek sahipleri sözcükleriy le başlayabilecek enikonu tehlikeli bir sorgulamay bu küçücük dünyasında yeterince göze alabilecek miydi Müesser Hanım? Çağrışımlar, geriye dönüş ler ve beklenmedik bir deprem karşısında hiçbir şe

yi eskisi gibi erteleyemeyecek olmanın umarsızlığı: Onbir yaşında bir yetim kız olarak bu eve getirilişini, Ferhunde Hanımın sevecenliğini, Savaş Bey'in göz kırpmalarını, kahya Cavit Efendi'yle yapmış olduğu zorunlu evliliği belki de en çok bu mektuptan sonra anımsamıştı Müesser Hanım. Artık her şey, evet her şey yıllar öncesine bir yolculuk olmalıydı.

"Artık Cavit'in yanına gitmek istiyorum," diyor çünkü Müesser Hanım. Ve "Cavit Efendi iyi adamdı," diye ekliyor sonra "siz onu pek tanımadınız. Bizim sessiz sedasız, sakin bir hayatımız oldu. Ben başka erkek bilmedim, tanımadım hayatımda. Ölürken sana birkaç kuruş bırakabiliyorum Müesser demişti, dişten arttırıp bugüne getirebildiğimiz birkaç kuruş. Bilmem bu seni kaç yıl idare eder, sonra ne yaparsın. Ama unutma Müesser demişti. Biz aslında bu evin eşyaları gibiydik; tıpkı şu gördüğün dolap, şu masa, şu yıllanmış döşekler gibi. Bizim hiçbir şeyimiz olmadı duygulardan, özverilerden ve özentilerden başka..."

Bir eşya olmak... Bir evde, bir yaşantıda bir nesneymişçesine yaşamak... O sözcüklerin anlamını, yıllar sonra, çok daha değişik bir bağlamda çok farklı bir şekilde sezinleyebileceğim günler de gelecekti. Ama Müesser Hanım için tüm kırgınlıklara ve yoksunluklara karşın oldukça kolay çözümlenebilmişti hayat. Bir nesne olmak... Bir evde, bir ya-

şantıda bir eşyaymışçasına yaşamak... Aslına bakılacak olursa birtakım 'şeyleri' sahiplenmeyi oynayan insanların da ortak yazgısıydı bu ama teselli kaynakları ne olursa olsun bir evin gerçek sahipleri sözcükleriyle başlayan o sihirli cümle yıllar yılı belli bir düzene oturmuş gibi görünen bir yaşama biçiminin beklenmedik bir anda sarsılayazmasına yetmişti; bunu Müesser Hanım'ın yüzünden rahatlıkla anlayabilirdiniz. Sonrası bu umarsızlık, gerisiyse tahmin edilebilir bir hikayeydi: Bir müteahhitle anlaşılmış, yıkım ve yapım için yakında gelinecekmiş.

Seneler senesi kiraladık bu evin arkasındaki müştemilâtı. İnsanlardan ayrı yaşamayı, yaşıtlarımla oynamak yerine kendimle başbaşa kalmayı, bir sevdaya hasret olmayı, denize, çok yakınımda bulunan denize hastalığım yüzünden bir türlü girememeyi, sıcak bir yaz gecesinde ateş böceklerini avuçlarımın içine almayı ve buradaki güzelliği hiç kimseye anlatamamayı, kitaplardan boş yere medet ummayı, hayali aşkları ve cinsel ilişkileri hep burada öğrendim sanki. Seneler senesi bu insanların yazgısını çok yakından paylaştık. Seneler senesi gittiğim yolun sürekli olarak daraldığını hissedecektim. Bir başlangıç diyecektim günün birinde kendi kendime ya da yaşama kendice hükmedebilmek. O bahçenin kapısından biraz da hazırlıklı olduğum duygularla girmiştim evet. Ve dupduru, ılık bir ma-

yıs akşamıydı yanlış hatırlamıyorsam.

Şimdi gene ılık bir mayıs akşamı. Yarın hayat adına bambaşka bir savaşımın göze alınması gerekecek. Hazır mıyım şimdi yeni suskunlukları kabullenmeye? Artık göremeyeceğim o insanların bendeki yaşantısını o küçücük öyküde ısrarla sürdürmek isteyişimin anlamı ne? Yaklaşık olarak dört yılımı verdiğim bu yaşantıya, bu odaya, bu banklara, bu çok anlamlı yeşilliğe ve bu insanların yaşanmadıkça, paylaşılmadıkça anlaşılamayacak özlemlerine bir daha dönmek istemeyeceğimi şimdi yeniden ayrımsıyorum. Başlangıçlara yükleyebileceğim anlam da farklı olmalı artık. Önemli bir parantezi dışarı çıktığımda rastlayabileceğim kimi tanışların olası kuşkulu bakışlarına karşın biraz da umarsızlıkla kapatmam gerekiyor öyleyse. Bundan sonrası kimi ayrıntıları bir yazıya aktarmak olabilir ama salt başkalıklar ve anlatamamalar hakkında bizlere bir fikir verebilmek için hemen

hemen aynı saatlerde, oldukça farklı bir mekanda, evinde tek başınayken ve akşam yavaş yavaş iniyorken

'İşler bitti' de diyebilecek Sevil; ya da şu pipoları temizlese, şu sehpanın tozlarını alsa, uykudan hani neredeyse uyanacak olan küçük oğlunu o alışageldiği anne sevecenliğiyle öpmesi ve geceye hazırlaması kolaylaşabilecek. Bu dünyaya bir yerinden

girmeye çalışalım öyleyse: Akşam hazırlıkları, bir küçük tören ve herkesin görevini bildiği, yerini ve amacını kanıksadığı bir ev düzeni. Bir güzel yemek kokusuyla birkaç sevilenin gönlünü fethedebilmek ya da ne güzel eviniz varmış, bu abajur burada ne de iyi durmuş, bir bulaşık makinesi, duvarlara badana ve bu taksitleri de ödemeli sözcükleri. Tutsaklığın değişen biçimlerine anlık kaçışlar ve kimliklerle de boş verilebilirdi yani. Gazetesini okuyabileceği koltuğu işte o anda düşündü. Her şey, her devinim, her tasarı, hatta her anlık kaçış bile bir küçük törendi. Bu duygunun güzelliğiyle sarsılıverdi aniden. Sehpanın tozlarını aldı, kocasının pipolarını akşama hazırladı, şöyle bir baktı çevresine ve

'tamam işler bitti, biraz dinlenebilirim' dedi

(Oysa böylesi anlarda başka şeyler de düşünülebilir: Yani bir yatakta bir erteleme ya da sabah güneşinin bezginliğe bulaşmış çarşaflara yansıması varken ve sorulardan hep kaçılırken, yıllar yılı, hiç değişmeyecekmiş gibi görünen gecelere hep aynı şekilde başlayabilmek de vardır ve beklenmedik yalnızlık anlarında sanki hep aynı ses duyulur: Bir geceyarısı, duvardaki saatin tik takları...

Herkes kendi uykusuna çekilmiştir.

Saat tik tak saat durmaksızın tik tak.

Biraz yürekli olunsa hiçbir şeyin gerçekte değişmemiş olabileceği de düşünülür o anlarda: Bir

yaşama biçimine değişik oyunlar ve umarsızlıklarla devam edilebilmiştir ancak.

Saat tik tak saat durmaksızın tik tak.

Bir gece boyu, geceler boyu.

Sonrasıysa bir küçük çağrışımlar fırtınası bile olabilir. Sesler, renkler, kokular: Paylaşmakta güçlük çekersiniz)

ama elini yüzünü yıkayıp, bu alışılagelmiş akşama hafif bir makyajla hazırlanmayı, banyonun hafiften eskimeye yüz tutmuş aynasında (artık bu evde bir şeyleri değiştirmeli) özenle taranmayı da ihmal etmedi. Bir ömür boyu birlikte yaşayabileceği adamı, küçük dilesini ve bir zamanlar kendisine bir çeşit kurtuluş olarak gördüğü evliliğini bu kısacık süre içinde bir kez daha düşünmeyi denedi. Uzun, sarı saçlarını senelerdir kestirmediğini ve engellenemeyecekmiş gibi görünen kimi baskılara karşın gizliden gizliye de olsa kimi erkeklerin ilgisini çekebileceğini getirdi aklına, getirebilmek istedi. Bir küçük gurur dedi kendi kendine. Ama bir küçük gururdan başka şeyler de kalmış olmalıydı elinde. Böylesi durumlarda beklenmedik anlarda hatırlayayazdığı görüntülerle yetinebilir ve hafiften gülümserek bu da bizim tarihimiz diyebilirdi. Soğuk bir kış gününde, fakülte çıkışlarını ve senelerdir gitmediği Çınaraltı'nı anımsayabilmek için birçok nedeni olabilirdi bu durumda. İşte tam o anda çok

uzun süredir içinde biraz da küçük bir pişmanlıkla sakladığı sözcüklerle bu sözcüklerin çağrıştırdığı o insan ve görüntüleri geliverdi hatırına. Önceleri, ağacın etrafında küçük, kapalı bir kahve vardı diye düşündü. Soğuk günlerde içerisi sıcacık olurdu. Pencerenin hemen kenarında bulunan masaların birinde 'ince hayalleri' göze alabilirdiniz. Bir Sait Faik kahvesi derdi Metin buraya hep yağmur yağarken gelinmeli. Ama hiç beklemediğimiz bir günde oranın mühürlendiğini, sonra da yıkıldığını gördük. Birçok şeye olduğu gibi, bu işe de geç kaldık demişti Metin... Bana aşık olduğunun farkına ne zaman varmıştı? Bambaşka bir hayatın içinde olduğumu neden anlayamamıştı? Sözcükler: Bir kez daha baktım gözlerine. Hafif, umarsız ve belki de anlamsız bir gülümseme. Bir şeyler bırakabiliyor muyum hayatında? Bir insanda bir şeyler bırakabilmek, kimi sözcüklerle görüntüleriyse hep yanında taşımak diye düşündü Sevil: O küçücük kahvedeki sobaya ne oldu şimdi? İstanbul'da şimdi kaç kişi o görüntünün özlemiyle yaşıyor? Orada daha başka kaç kişi bir aşktan ve ertelenmiş duyarlıklardan sözedebildi? Bir küçük gurur diye düşündü Sevil. Çevresine, artık herbiri hayatının bir parçası olan nesnelere baktı, bir zamanlar hemen hemen her gün gittiği Çınaraltı'na senelerdir gitmediğini ayrımsadı. Sahaflar'dan Metin'le birlikteyken aldığı kitaplar bir-

kaç 'kutunun' içine özenle yerleştirilmiş bulunuyordu. Nereden nereye diye düşündü. Aynadaki görüntüsüne hafiften gülümsedi, gene de devam etmek zorundayız dedi kendi kendine. Sonra da dudaklarına götürdü parmaklarını

'Biraz ruj, biraz fondöten' dedi 'bu akşamı da karşılayalım bakalım. Pipolar şimdi tamam, bir ömür boyu birlikte yaşayabileceğim adamın dönüşü, pişmanlıklar, sözcükler ve yanlış anlamalar tamam. Bir de şimdi yemeklerle yabancısı olmadığım saatin tik takları olmalı' diye düşündü sonra. Yoksa hayat hep öyle mi yaşanacaktı?

Bu bir olasılıktı. Dahası Sevil o akşam biraz suskun olabilir, gecenin ilerlemiş bir vaktinde, herkesin uykusuna çekildiği bir zamandaysa kendisine o ayrılıktan sonra yazdığım mektubu okuyabilirdi. Bir pişmanlığın seneler sonrasına taşınabilmesi için gerekli bile olabilirdi bu okuma. Her şey bir yana, bir yaşantıyı yeniden kurgulamanın üstünlüğünü sonuna kadar kullanabilirdim. Sevil bu yazıda benim ellerimdeydi. Ama doğrusunu söylemek gerekirse bu konuda da istediklerim tam anlamıyla gerçekleşmedi. Örneğin bir ilişkinin ya da yaşama bakışın dile getirilmesinde çok önemli olabilecek o mektubun varlığından hiçbir zaman haberdar olamadı Sevil; bir hikaye kahramanı olarak ulaşmasını arzu edebileceğim derinliğin çok uzağında kaldı.

Şimdilerde kendisine haketmediği birtakım anlamlarla özellikleri yakıştırmış olabileceğimi de düşünüyorum. Ortada çok esaslı bir 'garibanlık' meselesi vardı çünkü ve her şey bir eksikliğin istense de istenmese de giderilmek istenmesinden kaynaklanıyordu. Benzeri bir mektubu bundan böyle yazmak istemeyeceğimi de söyleyebilirim. Ama o günlerin, yaşamın ve en mühimi ölümün sorgulanabilmesi için bu sözcüklerin bir şekilde kaleme alınması gerekiyordu. Geriye yalnızca bir izdüşümü kalıyor şimdi. Bu da az değil; onca şey yitirilmiş ve belleğimizden her şeye karşın silinmeye yüz tutmuşken...

(...) İşte gene bir sürgün olmak var diyecektim bir süre sonra, güçlü olabilmenin üstünlüğünü bir kez daha düşünecektim. Bir yerde, bir şekilde durmam gerekiyordu öyleyse. O günlerde yalnızca sözcüklerin kaypaklığı kalıyordu geriye; seçeneklerse her geçen gün biraz daha çok tükeniyordu: Bir kez daha baktım gözlerine. Hafif, umarsız, belki de anlamsız bir gülümseme. Hayatında bir şeyler bırakabilmeliydim. Ardımdan kapının yavaş yavaş kapandığını da duyacaktım sonra. Özlemsiz yaşamak kolay olmalıydı çılgın aşkları gereksinmeyenlerle insan ilişkilerinde fırtınalardan kaçmayı bilenler için. Günün birinde, yaşanabilecek tüm olası ilişkilerden yıllar, çok uzun yıllar sonra bana dönebilece-

gini söylemiştin. Ama yıpranan bedenlerde sevginin adı da anlamı da değişebilirdi. Sevgi de bir yolcuydu çünkü; her ilişkide, her geçen gün biraz daha çok tükenebilecek bir yolcu. Ve biz, birbirimize hiçbir zaman hazır olamayabilirdik.

(...) Geriye dönüşsüz bir yola çıkar gibiydim o akşam. Yıllarca duyulmuş ve kayıtsız kalınmak istenmiş bir çağrının büyüsüne giderek daha çok kapılıyordum. Ve yüzüme akşam ayazının serinliği çarpıyordu hatırlıyorum. İşte o akşam, o çağrının etkisiyle yaşamımın belki de en büyük seçimini yapabileceğimi ve bir yazgıyı kendi ellerimle değiştirebileceğimi ayrımsadım.

(...) Tüm bu sözcüklerden sanırım şu sonucun çıkarılması gerekiyor: Aramızdaki her şey bir incelikti Sevil, sana anlatamadığım ve belki de hiçbir zaman anlatamayacağım bir incelik. Benzeri yenilmeleri yaşadığım insan ilişkilerinde de hep aynı incelik sözkonusuydu. İncelik, uyumsuzluk, korkaklık ya da aynı anlama çekebileceğin binbir olumsuz nitelik. Ve hiçbir şeyin hiç kimseyle paylaşılamadığı, insanın kısır döngüsüyle başbaşa kaldığı, bırakılıverdiği anlar. Ama aynı insan kendini bir şekilde anlatmak ya da durmaksızın peşinden koştuğu özlemler adına, hep yanında yaşayabileceği insanların varlığıyla kanıtlayabilmek istiyor. Bütün bunları düşündüğümdeyse kararımın seni ve senden ge-

riye kalan boşluğu çoktan aştığını rahatlıkla söyleyebilirim. Bir aşkın anlamını irdelemeye pek de o kadar gerek kalmamış olur bu durumda ve sen yalnızca bir vesile olarak kalabilirsin. Peşimde birtakım yanıtsız sorular da bırakabilirim ama iyisi mi sen bir güzel boşver bunlara da. Bundan sonrasını anlatmaya çalışsam da anlayamazsın çünkü. Öyleyse bu karanlığa son kez bir merhaba diyelim.

Bir intihar mektubu için oldukça ilginç bir son değil mi? Ama o dakikalarda şimdi çok iyi hatırlayabildiğim bir geceyarısına geçiyordum; aldığım uyku hapları etkisini göstermeye başlamıştı ve hiçbir zaman dilediğimce anlaşamadığım o dünyaya bir daha dönemeyeceğimi bilmekten büyük bir sevinç duyuyordum. Müesser Hanım o evde ölmek isteyişimin nedenini belki de hiçbir zaman anlayamayacaktı. Kendisini çok kısa bir süre önce sorunları ve umarsızlığıyla başbaşa bırakmıştım. Bu koskoca çıkmaza bu evde, bu bahçede doğmuşken; her şeye burada bir güzel hoşçakalın diyebilmeliydim. Böylesi bir ayrıntının yeterince anlaşılamayabileceğini de düşünmüştüm o aşamada. Ama o dakikalarda giderek yaklaşan ölümden başka ne önemli olabilirdi ki... Bundan sonrasınıysa pek hatırlamıyorum. Bugün hâlâ peşimden gelebilen bir düş var yalnızca; bu düşü nerede, ne zaman gördüğümüyse hiçbir zaman bilemeyeceğim: Alabildiğine uzun bir kıyıday-

dım bu kez ve sanırım oldukça sıcak bir yaz akşamıydı. Çevremde, denize giren insanlardan birkaç eski dosta rastlamıştım ama onlar beni görmezlikten gelmişler ya da hiç tanımamışlardı. Denize açılmıştım sonra; çok uzun süredir hasret kaldığım denize en sonunda kavuşabilmenin mutluluğu içindeydim. Bir kulaç, birkaç kulaç daha demiş olmayıdım kendi kendime. Ve her şey her kulacımda giderek artan bir sessizliğe gömülüyordu.

Kıyıdan tahmin edebileceğimden çok daha fazla uzaklaştığımıysa sanırım epey sonra anladım. Geriye dönmenin vaktidir demiştim kendi kendime. Ancak o anda hiç beklemediğim bir akıntının bana doğru geldiğini ve beni durmaksızın açığa sürüklediğini ayrımsadım. Bir yardım çağrısından medet ummak istedim önce ama gücümün giderek tükendiğini, sesiminse hiç çıkmayacağını hisseder gibi oluyordum. Denizin beni artık bırakmak istemediğini düşündüm o zaman da. Serin suların şiirine bir daha dönmemesiye açılıyordum. Sonrasıysa hep bir karanlık olacaktı... Ama hemen hemen her şeyde olduğu gibi bu da bir sanrı ve aldatmacaydı. Uyandığımda Müesser Hanım yanıbaşımdaydı. O akşamın sabahında bana kahvaltılık bir şeyler getirmiş, önce kapımı çalmış, yanıt alamayınca da kuşkulanayazmış, kendisine hoşçakal demeden gitmeyeceğimi bilirmiş, ben onların elinde büyümüşüm

çünkü. Bunun üzerine yedek anahtarı kullanmış, uyuma şeklimden kuşkulanmış, komşuları Doktor Suat Bey'i çağırmış hemen. Durum elbette anlaşılı vermiş ve beni hemen buraya kaldırmışlar. İki gündür uyuyormuş, arada sırada da sayıklıyormuşum. Bizimkilere ben uyanasıya haber vermemenin daha uygun olacağını düşünmüş, mektubu birkaç kere okumuş çünkü, birçok şeye pek bir anlam verememiş ama belki de bu kızdan biraz sözedebilirmişim...

Şimdi o saatler de, bu ruh ve sinir hastalıkları kliniğinde geçirdiğim fırtınalı günler de çok uzaklarda kaldı. O mektubu Sevil'e elbette göndermedim. Ama o gün bu gündür aklıma, birçok soru arasında, bir de bu soru takıldı durdu: Neden uyku hapıyla intihar etme yolunu seçmiştim? Daha etkili yöntemler de varken, olabilecekken ve bir zamanlar bu meseleye özel bir ilgi göstermişken... İçin için kurtarılmayı mı istemiştim acaba, intiharı 'denemeyi' ya da yalnızca 'oynamayı' mı?.. Bu sorular da benim yanıtsız sorularım arasında kalacak ne yazık ki, benim de bazı olasılıklardan, bazı kaçışlarım olacak. Ama bu aşamada, Sevil'in bendeki hikayesini bitirebilmek sanırım biraz daha önemli. Bunun için bir ondört yıl sonrasına gidebilmek istedim. Ev aynı ev, aileyse hemen hemen aynı aileydi. Ve bütün bunlar bir yana kendisini yabancısı olmadığı o

bekleyişten de tanıyabilirdik. Çmaraltı'nı, Metin'i ve üniversite yıllarını biraz daha çok unutmuş olmalıydı o günlerde Sevil. Ama yalnızlık anlarında kendi kendine geliştirdiği bir küçük oyun vardı, bunu bilmeliydiniz. Çünkü bu küçük oyun birçok hüznü ve umarsızlığı açıklayabilecek nitelikteydi. Öyleyse bu küçük oyun için, her şeyin giderek düzene girmesinden duyduğu utkuyla artık hiç görmediği insanları ve saatin tik taklarını öncelikle düşünübilmeli Sevil ve ben kendisini yıllar önce bıraktığım koltukta yeniden görmeyi umutlayabilmeliyim. Bu aşamada kimi yersiz betimlemelerle vakit yitirmenin sanımca hiçbir anlamı yok. Ama hemen hemen her söylemde olduğu gibi bu çok özel monologda da önemli olabilmeli sözcükler. Bakışlarımızı gizlemeye çalışıp, bu oyuna sessizliğimiz ve görüntüsüzlüğümüzle bir kez daha ortak olmaya çalışalım öyleyse:

'Bekleyiş ve sorunları' diyebilir bu durumda Sevil. 'Bu küçücük dünyayı böylesi tekbaşınalık anlarında karınca kararınca da olsa renklendirebiliyorum her şeye karşın. Geçmişte bırakılan insanları kimi görüntülerle anımsamak bana yetebiliyor. Büyük özlemlerden uzak kalmaya özen gösterdiğim, büyük hesaplaşmalarıysa hemen hemen hiçbir zaman göze alamadığım bir dünya. Bir uzun oyunu yaşamak evet; bir gün gelir kandırmacaların nere-

sinde olduğunuzu bir türlü anlayamazsınız. Ama ok yaydan çıkmıştır bir kere. Devam edelim dersiniz o zaman da. Çünkü söyleyemeseniz bile devam edemeyeceğinizi çok iyi bilirsiniz...

Birinci görüntü: Annemin gözleri; eve geç kalma, karanlığa kalma, arkadaşlarını doğru seç, artık genç bir kızsın, şu okulu bir bitirebilsen sözcükleriyle. Kendi seçimlerimi yapabilmiş miydim gerçekten? Özlediğim, bir başkasıyla paylaşmak istediğim hayat bu muydu? İyisi mi biz bu soruları geçelim.

İkinci görüntü: Bakışlar ve sözcükler. Bir şeyler bırakabiliyor muydum hayatında?

Üçüncü görüntü: Edremit 1976. Burası adamakıllı gizli olmalı.

Dördüncü görüntü: Odamda, herkesten uzakken Beethoven'i dinleyişim. Kaçıncı Senfoni? Burası önemsiz. Gene de bir mühim soru var ama: Neden ve kimden kaçıyorum?

Beşinci görüntü: İlk aşkım Selim. Lise yıllarım. Futbol oynarken bana kayıyor gözleri. Onu Giuliano Gemma'ya benzetiyorum. Ve bir gün bir trafik kazasında aniden ölüveriyor. Eli elime değmeden, bana hiçbir şey söyleyemeden.

Altıncı görüntü: Bu yaz Fransızca öğreneceğim.

Yedinci görüntü demeden, diyemeden, kapının zili aniden çalıvermeli ve koltuğundan şöyle bir

doğrulabilmeli Sevil. Seneler senesi hiç aksatmadığı bir alışkanlıkla okuduğu ya da okur gibi yaptığı gazetesini sehpanın üstüne bırakıp, kapının yanbaşındaki aynada saçlarını şöyle bir düzeltebilmeli ve okuldan gelen oğlunu bir görev olarak bildiği anne sevecenliğiyle karşılayabilmek için,

'Geldim canım geldim, gözlerim yollarda kaldı' diyebilmeli.

Artık birçok insan Sevil için bu düzenin hiç değişmeyeceğini düşünebilir. Bir anne ya da eş rolü başarıyla oynanabilmiş, bir çıkmazın ayrımınaysa sanki hiç varılmamıştır.

Aradan geçen onca zamandan sonra bu hikayeye artık hiçbir şey eklemek istemediğimi söyleyebilmek isterdim. Ama hemen hemen her zaman hemen hemen her ilişkide olduğu gibi, bu meselede de içimde dönüp dolaşan bir eksiklik vardı. Yaşamımdaki bu iki kadının yazgısı üzerine birçok çıkmaz ve olasılık düşünüyordum. Müesser Hanım kimi biçimleriyle özlemleyebileceğim bir yaşamın simgesi olarak dolaşıyordu satır aralarımda; kendi öyküsü ve ağlatısı içinde, önleyemeyeceği bir yıkımı son günlerine kadar taşımak zorunda kalacaktı.

Sevil kimi çekicilikleri de olabilen bir kadındı ama, etli canlı bir sevgiliden çok, bir olasılık gibi çıkıvermişti karşıma ve sürekli olarak bir şeyleri başarabilmiş olmayı ya da hep sahiplenmeyi oynamış-

tı. Konuya böylesi bir açıdan yaklaşıldığında 'bir ev-de bir eşya olmak' cümlesi enikonu zengin çağrışımlarla yüklü bir cümle olarak anlam kazanabilecekti. Çünkü düşleriniz, özlemleriniz ve kandırmacalarınız ne olursa olsun kimi nesnelerin tutsağı olmaktan kolay kolay kurtulamazdınız. Geriyeyse yalnızca bir eksikliğin giderilmesi için harcanacak çabalar kalabilirdi. Bir 'eksiklik' ya da hep anlatmaya, tüm sakıncalarına karşın üzerine üzerine gitmeye çalıştığım 'ıskalama' meselesi. Yaşam adına yeni bir denemeyi göze alabildiğim bu aşamada bu insanların yazgısıyla yazının neresinde buluşabileceğimi pek bilemiyorum ama. Olasılıklar birbirini kovalıyor: Kendimi mi anlatmıştım bu hikayede başka birini mi? Gerçekten de yaşadıklarım mıydı kaleme aldıklarım, özlemlediklerim mi? Yoksa yalnızca hayalimde konuşmuş ve başından beri yalan söyleyip her şeyi uydurmuş muydum? Ben bu aşamada yalnızca her şeyin, evet her şeyin yolun bir yerinde mümkün olabileceğini söyleyeceğim. Gene de, yapıyı kendime göre tamamlayabilme umuduyla olası bir gelişimi hikayenin bir yerlerine düşmeli diyorum kendi kendime. Gelecek günlerle ilgili bir küçük tahmin. Yazının sihirli küresine her zaman aynı yüreklilikle gidebilir misiniz?

Yıllar geçmiştir aradan. Her mevsim bir başka özlemle yaşanmış, her ilişki yeni bir ilişkiye bir baş-

ka olasılıkla taşınmıştır. Bir gün gelir, ayrıntılardan alınabilecek hazzm hiçbir zaman tüketilemeyeceği düşünülür. O zorlu oyunda sanki enikonu usta olunmuştur. Kimi duygular gizlenebilir, hafif bir gülümsemeyle birçok şey anlatılabilir; sözcüklereyse yeterince güvenilmeyebilir artık. İnsanlar kahramanı oldukları 'öyküye' şöyle ya da böyle devam edebilecek gibidirler. Ethem Efendi'deki ev diyelim ki o akşamdan iki yıl sonra yıkılır. Müesser Hanım sekiz yıl daha yaşar ve bir huzurevinde sekseniki yaşında ölür. Sevil aslında bir diş hekimiyle evlenir. Âdet yerini bulsun diye iki çocuk sahibi olur. Arada sırada Metin'i ve Çınaraltı'ndaki o öğrenci kahvesini gerçekten anımsadığı da olur ama o günler yaşamında yalnızca bir küçük ayrıntı olarak kalır. Her şey o zorunlu ayrılık gecesinde bir daha başlamamasıya bitmiştir sanki. Metin bir rastlantı sonucu intihar ettiği gecenin sabahında Müesser Hanımı tarafından kurtarılır (!?) ve bir ruh ve sinir hastalıkları kliniğinde dört yıl süreyle tedavi edilir. Çevresi, ailesi ve o güne dek tanıdığı insanların birçoğuyla bağlarını koparmanın savaşımını verir ilk günlerde, kendi iç dünyasında yaşamayı ve hiç kimseyle konuşmamayı da dener ama zaman birçok alışkanlığı ve kabullenmeyi de beraberinde getirir. Kimi 'uzaklaşmalar' için oldukça devingen bir iş düzenini hedefler sonra ve günlük bir gazetenin

teknik servisinden kendisine günlük dostlarla günlük umutlamalar edinir. Pazar günlerinin sıkıntısınıysa yıllar yılı yaşamak zorunda kalır. Arada sırada bir zamanlar çiziktirmiş olduğu öyküye baktığı, orada anlattığı iki kadını ve çağrıştırdıklarını yeni ayrıntılar ve kandırmacalarla anımsamaya çalıştığı olur; bu hikayeyi yayınlatma cesaretini hiçbir zaman gösterememiş olduğunu ayrımsar. Hafif bir hüzün yayılır o zaman da benliğine. Ne çok insan diye düşünür ne çok insan ve anı bırakılmıştır geride.

Şimdi Kandilli'de, bir kıyı lokantasında rakısını yudumlarken bulabilirsiniz kendisini. Bir yaz akşamıdır bir kez daha ve diyelim ki güneş batmak üzeredir. Anımsamalar ve yalnızlıklar: Mevsimlerin durduramadığı anlar vardır. O dünyayı şimdi anlatabilir misiniz?

"Deniz bugün de güzel" dedi yanına yaklaşan garsona. Ve birdenbire söylediği sözün pişmanlığı kaplayıverdi içini. Yıllardır hep bir şeyleri söylemek ve olur olmadık yerlerde dışavurmak zorunda kaldığını düşündü. Ama yıllar öylesine geçtikten ve oncasma duygu yıprandıktan sonra belki de hiç konuşmaması gerekirdi. (Özel duyarlıklar çok özel insanlarındı çünkü ve bunların herbiri bir küçük ölümdü) Hiç konuşmamak; bu oyunda mümkün olduğunca az açık verebilmek için... Ama karşı koy-

mak olanaksızdı artık, ağzından çıkıvermişti bir kere. Deniz. Bu akşam ve her akşam. Boşuna değildi bu hüzünlerle bu sevgi. Erenköy, birkaç adım atsanız...

"Deniz bugün de güzel," dedi yanına yaklaşan garsona. Bir ayrıntının kendi içinde, tüm çağrışımlardan soyutlanmış olarak da güzel olabileceğini düşünmek istedi. Yapamadı. Kimi anıların enikonu tehlikeli olabileceklerini düşündü bunun yerine. Hiçbir zaman tam anlamıyla kurtulamayacağınız, hep bir yerlere götüreceğiniz anılar... Engelleyemediği ve belki de hiç kimseye anlatamayacağı bir sızı kapladı yüreğini. (Müesser Hanım bambaşka bir Çehov piyesinden fırlamış gibiydi, Sevil hani neredeyse bir ömür boyu duymuş ve hissetmişti saatin tik taklarını, alabildiğine büyük bir bahçede bir yaz gecesindeydim, ateş böceklerimi yitirmiştim ama yıldızlarla konuşmanın sevincini keşfetmiştim. Bir küçük hikayeydi o günler ve bir nafile sevdayı hep özleyecektik) Anlatmak istemişti oysa; bir gece boyu, yalnızca bir gece boyu kendisini gerçekten dinleyeceğine inandığı bir insana anlatmak. Bir 'ruhiye'yle bir yemek yiyebilmek dedi kendi kendine ve artık alışkını olduğu bir gülümsemeyle geçiştirmek istedi hatasını. Boşvermek, yitirilen onca özlemden sonra çok daha kolaydı.

Kandilli'de, müdavimi olduğu bu kıyı lokanta-

sında her şeye karşın çok güzeldi güneşin batışı. Akşam kızıllığını yazabilmek diye geçirdi içinden. Boşa harcanmış anıların öyküsünü anlatabilir misiniz?

İşte o anda belki de ben bir 'ada'ydım dedi kendi kendine. Bu yeni buluşundan hoşnut, bir kez daha gülümsedi. Buz gibi rakıyı nefes almadan son damlasına kadar içti. İçkisini tazelemek için yanına yaklaşan garsonun kendisine kuşkulu gözlerle yaklaşacağını bile bile,

"Deniz evet, deniz bugün de güzel" dedi.

Deniz ve akşam. Anlatamamıştı.

İstanbul, 1979–80–88–89

Bir yazıda kalakalmayı düşündüm sonra ya da hep kendine dönmeye sanki bir mecbur olmayı; pencereye vuran damlaların sesinden bir küçücük öykü çıkarmayı daha önce de düşünmüş olmalıydım. Çok eski bir yanlışın tarihinde kendime göre bir gezgindim sanki o zamanlar. Bir çiseleme sesine mi uyanmıştım aniden, uzaktan gelen yanık bir türkünün çağrısına mı şimdi pek hatırlayamıyorum. Ama o yaz akşamında yağmur beklenmedik bir sağanaktan sonra çiselemeye yüz tutmuş olmalıydı. Oluklardan gelen ses bunun en belirgin göstergesiydi. Islak sokaktan başörtülü bir küçük kız geçiyordu o sırada, bu görüntüyü çok iyi hatırlıyorum. Babası olabilecek bir adamın koluna girmişti, başı hafifçe eğikti ve kimbilir, belki de hiçbir zaman dile getiremeyeceği duyguları kendince düşünüyor görünüyordu. Adam kör bir dilenciydi, yanık yanık çağırdığı türkünün sözlerini anlamak hemen hemen imkansızdı ve o küçük kız o yaşında yüklenmiş olabileceği oncasına acı ve kırgınlıkla kendisine bir yol göstermeye çabalıyordu. Yollar bende hep bol çağrışımlıdır. Giderek daraldığı halde bir türlü bitemeyen yolları sanımca bu

yüzden birdenbire hatırlamıştım. Görüntülerin çağrısına kaptırmıştım sanki kendi kendimi; uzun sürmüş bir hikayenin belki de son demlerindeydim. O yol o küçük kız için günün birinde hangi anlamı kazanacaktı? Bunu hiçbir zaman bilemeyecek ve gereğince anlayamayacaktım. Mahzun bakışlarıyla demiştim gene de, nicedir kanıksamış görünüyordu bir boynu bükük olmayı. Kimi görüntülerin benim için yeterli olabildiği zamanlardı. Ve çağrışımlar umarsızlığıma bambaşka bir yolculuk anlamındaydı. Örneğin pencereye vuran o yağmur damlaları bir yerlerde hep bir şeyleri terketmeye zorunlu kalanlar için bambaşka bir çağrışımdı. Ama o zamanlar etraf 'ince şeyleri düşünmeye bir türlü vakit bulamayanlarla' doluydu. Sözcüklerin ihaneti derdiniz o zaman da kendi kendinize, kimi anlatmaları yeterince göze alamazdınız.

Yağmur seneler sonra çok değişik bir şekilde yağıyor şimdi. O küçük kızı elbette bir daha göremedim. Zaten meselenin en güzel yanı bu. Böylesi bir görüntüyü bende bırakan sokak da çok uzaklarda artık. O öykünün nerede olduğunuysa hiç bilemiyorum. Ama hemen hemen her şeyin bir geriye dönüşle özdeş olduğu bir zamanda aklıma daha önce de olduğu gibi enikonu tehlikeli bir soru takılıyor. Seneler senesi ertelenmiş bir yolculuğun serüvenine onca kayıptan sonra yeniden çıkıp çıkamayacağımı sormak istiyorum artık kendi kendime. İrkileyazıyorum. Uzun bir yazıyı nicedir yazdığımı, dahası tüm direnmelerime karşın senelerdir yaşadığımı ayrımsayıveriyorum çünkü. Böylesi bir hayalde gezerliğimi doğrusunu söylemem gerekirse hiçbir zaman istememiştim ben. Sorsalar ya da bıraksalar bir erinci bulma adına karışabilirdim belki de aralarına. Ama olmadı biliyorsun, ben bunu sen-

den çok daha geç anladım. Bir eşiği geçebilmek, onca zamandan sonra, geçmeyi en azından deneyebilmek diyorum şimdi kendi kendime; akşamın bugüne dek pek az kişiyle paylaşabildiğim büyüsüne bu tekbaşınalık anında şaşılası bir yüreklilikle giriyorum; hüzünlü bir İstanbul akşamında bir deniz lokantasındaydık. Varolmayan ve belki de hiçbir zaman varolamayacak yaşantıları birer gerçekmiş gibi görüp, umutlarımıza yeni, henüz yıpranmamış görüntüler bularak yaşama bağlanabilecektik. O uzun yazının parçacıklarını, birkaç sözcükle anlam kazanabilecek paragrafları, parantez içlerini ve sürekli kılık değiştiren özlemleri, ertelemeleri düşünüyorum da şimdi. Yabancı kentleri, aykırılıkları, yalanlarla yaşamaları ve biraz da zorlanmış gönüllü sürgünlüğümü getiriyorum aklıma. Bende hep bir şeyler bırakarak uzaklara giden insanları düşünüyorum. Gracinda, Tata Claire, Eşref Bey, Raşel, Mösyö Leibowitz, Sevil, Müesser Hanım ve başkaları... Her şey nasıl da bir küçük umutla başlamıştı.

Dostluğumuzun ilk günlerini anımsıyorum böylesi zamanlarda. O günlerde içimizde bir şeyler öldürülmemişti. Boğuntulu acılardan geldiğimizi söylemiştik yalnızca birbirimize. İçimizdeki birçok özlemi bölük pörçük kıpırtılarla belirsiz yarınlara taşıyabileceğimizi biraz da kırgınlıkla söylemiş olmalıydım. Gülümsemiştin. Seni anlamaya çalışmıştım. Zorunlu terketmelerle, umarsız terkedilmeleri, başka insanları ve olasılıklara hazır olamamaları konuşmuştuk o akşam; intihar eden bir dostunun hikayesini anlatmıştın, tüm hazırlıklar mükemmel bir ölü olmak için demiştin hatırlıyorum. Biz çok önemli bir endişeyi paylaşmıştık o akşam. Fakültedeki ilk yılımızdı. Niteliğini henüz tam anlamıyla kavrayamadığımız yepyeni bir öğ-

rencilik dönemi demekti bu. Ama sonrası ne olacaktı? Tehlikeli soruları istesek de kendi kendimize yöneltmenin zorunluluğuyla karşı karşıyaydık. Bizlere daha önceki 'eğitim' yıllarımız süresince, hiçbir işe yaramayacak ezberlemelerden, yasak ve yanlış cinselliklerden, özentilerden ve ertelemelerden başka hiçbir şey bırakılmamıştı ne de olsa. Aykırılıklarımızı ve çizgi dışı özlemlerimizi yeterince dile getiremezdik bu durumda. bir insanla kimi ince duyarlıkları ne denli çok paylaşmak istediğimizi bizlerden vatana ve millete hayırlı evlatlar olmamızı isteyen en yakınlarımıza bile anlatamazdık. Gönül meseleleri hep vardı, dahası hep yaralayıcı olmuştu hayatımızda. Ama yüzeysel birtakım reçetelerin ne denli etkileyici ve hükmedici olduğunu öğrenebilmemiz için zorlukları, kimi gülüşlere aldanmaları ve en önemlisi hırpalayıcı ilişkileri göze almamız gerekti. Biz bir şeyleri aşabilmeyi, başka insanlar için hiçbir işe yaramayacak bir artı olmaları utkulardan ve sahiplenmelerden değil, ayrılıklardan ve reddedilmelerden öğrendik. Yepyeni koşulları, seçenekleri ve olası kişilikleri deneyecektik bir de. Çünkü biz bir hüznün tam ortasındaydık.

Yazmayı göze alabilirdim artık. Yepyeni bir kandırmacaydı belki de bu; ama sonuç ne olursa olsun değişik tutkulara ya da yol almalara biraz da beklenmedik bir kapı aralığıydı. Hüsranla biten ilişkilerimizin tarihini biraz da kendimiz için, benzerlerimiz için yaşayabiliyor olmalıydık. Elimde bulunan bu hikayeler işte hep bu serüvenin, deyiş yerindeyse, bu bir türlü tamamlanamamış serüvenin işdüşümleri. Bir dergiye başvurmayı düşünmedim değil. Ama bu çok iyi bildiğin güvensizlik duygusu var. Bir de aynı eksikliğin yıllara karşın kendisini için için

hissettirebiliyor olması: Bir gece vaktidir bir kez daha, evin ışıkları söndürülmüştür ve ayışığı diyelim içeri vuruyor, oncasına bilinen eşyaları bir başka şekilde aydınlatıyordur. Bir eski şarkının kalıntıları çalınır kulağımıza... anlatmakta güçlük çekersiniz...

Bütün bunlar onca zamana karşın pek çok şeyin gerçek anlamda değişmediğini, dahası değişemeyeceğini kanıtlıyor. Ama yağmur gene de bambaşka bir şeklide yağıyor bu akşam. Yaz bir daha bitti. Kimi tutkuların, sanrıların ya da zorlanmış cinselliklerin yeni bir uykuya yatırılması demektir bu. Yepyeni kandırmacaları da göze alarak kendimi eskisinden çok daha güçlü hissettiğimi söyleyebilirim öyleyse. Her sabah aynı kısır döngüye uyanmaksa bambaşka bir meselè.

Oncasına sevdiğim İstanbul'a her geçen gün biraz daha az uğruyorum artık. Birkaç mekan ya da dostla kısa bir süreliğine beraber olmak yetebiliyor şimdi bana. Büyük şehirlerde, büyük yaşantılar ve hesaplar adına beni bekleyen hemen hemen hiçbir şey kalmadı. Biraz bencil, biraz da tutarsız bir dünyayı savunduğum iddia edilebilir. Ama bu küçücük dünya hiç kuşku yok ki onların karşılıklı ödünlere dayalı anlaşmalarından çok daha onurlu. Doğup büyüdüğüm bu topraklarda, İstanbul'unkinden enikonu farklı bir denizin yakınlarındayım şimdi. Arada sırada nedenini anlayamadığım bir küçük pişmanlık yayılıyor benliğime. Yeni bir geriye dönüşü göze alabilmek , alışkını olamadığım insanların arasına bambaşka kılıkları kuşanarak karışıp karışamayacağımı düşünmek istiyorum. Ama bunun için vakit çok geç artık biliyorum. Bu gönüllü sürgünlüğümü başka yerlere taşıyamam. Böyle olunca da yaşadığım bu günlerin değişik renklerini kendi-

me göre keşfetmeye çalışıyorum. Bu renkleri ve seçeneklerini o zamanlarda da çok gereksemiştik. Yıllar önceydi. Konuşabiliyordun...

Burada günlerce yaşanan her ânı olabildiğince anlamlandırmaya çalışarak geçiyor anlayacağın. Küçük ayrıntıların şiirinden başka bir şey kalmadı ne de olsa bizlere. Ve her şey elbette insanın elde edemeyeceklerini yolun bir yerinde iyiden iyiye anlayabilmesinden kaynaklanıyor. Artık hani neredeyse yerlisi olduğum bu kıyı kasabasının kendine göre en korunaklı yerinde yaşıyorum. Evimi yaptırdığım tepenin kıyıya uzanışını izliyorum kimi akşamlar; sessiz gecelerde sonsuzluğun çağrısını her geçen gün biraz daha çok duyar oluyorum. Dalgalar kıyıya vuruyor denizin bir başka seçenek olduğunu anımsatırcasına. Burada da yapılacak hiçbir şey kalmayabilir. İşte o zaman sonsuz bir erinç olarak gördüğüm bu bitimsizliğe bir daha dönmemek üzere açılacağım. Ama buna henüz çok vakit var. Yeni insanlar ve olasılıklarla yaşıyorum arada sırada; bir günün, dolayısıyla da bir küçücük yaşantının şiirini hep birlikte bulmaya çalışıyoruz. Bu günler biraz da ömrün süresince hayaliyle yaşadığın ve bir benzerini burada açtığım kitapçı dükkanında geçiyor. Bu iş biraz oyalanma, bir nebze de olsa rızkını çıkarma, ama daha da önemlisi kendinden bir şekilde de olsa bir uzaklaşma anlamında.

Ama her şeye karşın, az önce söylediklerimden de anlayabileceğin gibi, kimi yalnız geceleri arada sırada sabahın ilk ışıltılarına dek uzatmak zorunda kalabiliyorum. Böylesi zamanlardaysa imdadıma, buraya gelirken yüklendiğim bir sürü kitap ve plak yetişiyor. Turgut Uyar'a, Edip Cansever'e ve Tezer Özlü'ye sık sık döndüğüm olu-

yor. Amalia Rodrigues'i ya da Léo Ferré'yi dinlemek hâlâ çok güzel inan. Gustav Mahler'se arasıra yazdıklarımla sanki her keresinde bir başka anlam kazanıyor. Sözcükler ve ezgiler diyorum o zaman da kendi kendime; onca insanın geri dönemeyeceğini bir kez daha anlıyorum. Bir sözünü hatırlıyorum sonra, içkili zamanlarımızda, 'boşver, boşver, at arkaya!' deyişini. Oysa, düşünüyorum da sonuçta asıl sen oldun arkaya atamayan. Bir gece vakti, dünyayı tüm bilincin ve kararlılığına belki de son kez 'yüreğinde algılayarak' terkedişini artık alışkını olduğum bir hüzünle getiriyorum usuma. Yalnızlığın çağrısını çok farklı bir şekilde hissetmiş, böylesi bir gecenin sabahınıysa benden çok daha anlamsız bulmuştun sanki. Bu durumda ayrılığımız elbette kaçınılmaz olacaktı. Suskunluklara, yenilgilere ve oncasına düşkırıklığına karşın izini burada hâlâ sürebildiğim küçük ayrıntılar ve etkilenmeler var ne de olsa. Sana hiçbir zaman göndermeyeceğim bu mektubu yazmam, nasıl olsa bildiğin, yaşadığın olayları anlatmam gibi örneğin. Bu uğraşımla sanırım her şeyi günün birinde tam anlamıyla bitirmeyi düşündüğüm o uzun yazıya bağlıyorum; yaşadıklarımı tüm açıkyürekliliğimle, hiçbir uzlaşmaya girmeksizin anlatabileceğim o uzun yazıya. Ama bunun için daha birçok irdelemeyi göğüslemem ve zamanın acımasız akışında kimi açmazların etkisinden bu zorlu yolun bir yerinde enikonu kurtulmuş olmam gerekecek. Böylesi bir çabanın kimlere ne ölçüde seslenebileceğini bu aşamada düşünmenin hiçbir anlamı yok. Dahası bu yüreklilik sınavında yeniden başarısız olabilirim. Geçmişte, daha başka durumlarda olduğu gibi bir yazının bir yerlerine gizlenebilirim o zaman da, sözcükleri, ezgileri ve oncasına çağrışımı bir kez daha düşü-

nebilirim: Bir yazının sürekli olarak kendini yazdırdığı bir süreçtir bu artık. Seneler geçer, geride kalan onca sözcüğe karşın nerede olduğunuzu bir türlü kestiremezsiniz. Ama sonuç ne olursa olsun, yaşadıklarınızın tümü bir özleme tutsaklıktır, bunu çok iyi bilirsiniz. 'Parantez kapanır', bir nokta konur. Yaşam oncasına insan için, olanca hızı ve umursamazlığıyla devam etmektedir...

"... Akşam kızıllığının odaya kazandırdığı bu beklenmedik görünümün ve çağrıştırabileceklerinin peşine belki de bu yüzden takılıyorum. Bir küçük yolculuk özlemi olmalı bu: Yıllar önce, hiçbir gerçek aynlığı, yalanı ve düşkırıklığını tanımamış, tütünün her türlüsüne alışmamış, iğrenç sarhoşluklarla zorunlu bir eve dönmemiş, genelevlerde hangi duygulann öldürülüp hangi duygulann kazanılabileceğini öğrenmemiş ya da yazının zorunlu serüvenine henüz çıkmamışken de tanımıştım bu akşam kızıllığını. İnsanlann bir ev halinde kimi rollere itiraz etmediği ve birtakım alışkanlıklarla uzun ölümleri kabullenir göründükleri günlerdi; yannlar hep aynı insanlar, saatler hep aynı saatler içindi. Sezinleyebildiğim, ama bir türlü açıklamadığım bir terslik vardı işte. Akşam kızıllığının çağrıştırdıkları mı aldatıcıydı o zaman, bir küçücük şefkat adına özlemlediklerim mi? Suskunluklar mı tercih edilmeliydi sonuçta, gerçek savaşımlar mı? Yalnızlığın büyüsü diyorum şimdi kendi kendime, yıllar sonra geriye yanıtlardan çok görüntüler kalabiliyor; zamanın fırtınasında neleri gerçekten kazandığımızı anlamakta güçlük çekiyoruz..."

KAPAK RESMİ: FRANZ RADZIWILL
KAPAK DÜZENİ: ALİ PLATİN

ISBN 975-414-051-0